

APOKRIF

Irodalmi Folyóirat · 2022. őszi
XV. évfolyam 3. szám

Apokrif

”
egy ideje nem tudok
mit kezdeni a nyárral
”

Irodalmi folyóirat
megjelenik negyedévente
XV. évfolyam, 3. szám
2022. ősz

Megbízott főszerkesztő
Murzsa Tímea (próza)

Szerkesztők
Kerber Balázs (vers)
Mizsur Dániel (kritika)
Veress Dániel (kép)
Tamás Péter (műfordítás)

Anima Praesens
Fráter Zoltán

Alapító főszerkesztő
Nyerges Gábor Ádám

•

Munkatársak
Dénes Gergő (korrektúra)
Edvy Athina (szerkesztőségi asszisztens)
Molnár A. Aliz (tördelés, címlap, Apokrif Online)

Szerkesztőség
1052 Budapest, Vitkovics Mihály u. 7. IV/1
Tel.: (1) 951 8518; (30) 876 1473
apokriflap@gmail.com

<http://www.apokrifonline.com>

Felelős kiadó
Palimpszeszt Kulturális Alapítvány

Nyomda
Könyvpont Nyomda Kft.
Felelős vezető: Gembela Zsolt

A folyóirat emblémája Hlatki Dorottya munkája.

Copyright © 2022 Az Apokrif 2022/3. számának
szerzői és szerkesztői

Megjelenik 250 példányban; az egyes példány ára 500 Ft
ISSN 2060-3207

Szépirodalom

- 7** **Nagy Márta Júlia**
Cocytus; Léthe
- 10** **Kőhegyi András**
Látkép ostrom után
- 16** **Borsik Miklós**
Thomas Bernhard homloka egy híres osztrák sivatag
- 18** **Pásztor Andrea**
Reminiszcencia; Szebben hangzik
- 20** **Ádám Szilamér**
Klímavédelmi Művészeti Akciócsoport
- 30** **Hartay Csaba**
Marad; Idegen, közel
- 32** **Körtesi Márton**
Rángatás; Hordalék
- 35** **Széles Natalja**
Várakozás
- 47** **Stolcz Ádám**
Felejteti
- 50** **Kukorelly Endre**
Measure for measure

Látószög

- 54** Végtelen baleset
(Pintér Gábor és Veress Dániel beszélgetése)

Látótávolság

- 63** **Ágoston Enikő Anna:** „pontatlan térélmény”
(Mezei Gábor: száraztenger)
- 67** **Bobák Szilvia:** Az arctalan restaurátor dalai
(Kustos Júlia: Hullámtörő)
- 71** **Kerti Anna Emese:** A mítosz sikeres bukása
(Borbély Szilárd: Bukolikatájban. Idýllek)

Illusztrációk

A lapszám képeit **Pintér Gábor** munkái közül válogattuk. A címlapon a *Fiatal nő koponyája* című munka részlete látható (2022, olaj, vászon, 170 × 190 cm, fotó: Wertán Botond), a hátlapon egy rajz a művész egyik vázlatfüzetéből.

Pintér Gábor

Moonlight, 2022

olaj, vászon, 150 × 130 cm

(fotó: Wertán Botond)

Nagy Márta Júlia

Cocytus

Abban az utcában régen a tuja göndörödött,
a fenyő állt szálegyenesen, alattuk trópusi flóra
kínálta citrom-, encián-, paradicsomajkát,
mögöttük a bomló kövekkel,
mert kiderült, mégsem halhatatlanok.
Ez a három szín, mint a lázadásom zászlaja,
lebegett az összes nyár felett,
helyettesítette az egzotikumot,
amit elvárás lett felfedezni.
Miközben mindannyiunk rég eltemetett sóvárgásai
mocorogtak az elvadult bokrokban,
és a locsolókanna vizenyős bokákat öntözött,
de az eső úgyszólván megkönyörült az aggkor kertjein,
nőtt minden, ahogy manapság sohasem nőne.
Ez a szíromcsücsörítése, villibája
a halált szivárgó falak tövében a szintén
halálra ítélt udvaroknak, ez az isteneket arcul ütő
mendemondák kódexe, ez az egész siralmas
embervölgy, hullahegy nő, nő, hullámzik körülöttem,
mint egy láthatatlan tenger, amibe a fényűzés zátonyait
szegecselték, mint a pusztítás diadalíveit.
Krómacélíveken süvít át tengeri madárként
az egykori tengelice álma, a pirókok
gyülekezése a tél ködhamvában,
a magok az etetőben, a széna a jászolban.

A mentett őz három évig élt,
és sokkal, sokkal később magával vitte
láthatatlan folyamának hordalékait:
Cocytusból kinyúló ágkarokat,
hínárhajat, csontmorzsalékot, elveszett,
teljes dinasztiákat, akik pöffeszkedtek egy vörös bársonytrónon,
amíg lehetett, de más színben ugyanazt ki tudták mondani mások,
de olyanokat is, akik vagy gyávák voltak, vagy ártatlanok,
nem tudni, sosem hangoztatták sem az elveiket, sem
a sérelmeiket. Csak szerettek a folyóparton élni,
nyirkos talajából kinevelni a vegetációt,
aminél jobb rejtekhelyet azóta se találtak ki.

Amikor évekkal később arra jártam, nem ismertem fel az utcát.
A kunyhók – a színpaletta minden tartományán –
végleg a földbe süllyedtek, ami azt jelenti,
aki itt földet foglalt, már halott.
Az egész utca halott. Akik beköltöztek ide,
a holtakra költöztek rá. Akik a holtakra költöznek,
egy rég letűnt életformában fognak élni éjjel,
míg a nappalukat műszaki precizitással
gépiesítik, hogy elfeledtesse velük az éjszakát,
és egy androgün, sakálestű, gepárdfejű lény
fog rájuk sziszegni dühében,
de semmi más, legfeljebb
a holtak mormogása a talpuk alatt,
a szétrúgott homokvárakban.

Léthe

Álmomban egy levegőtlen délutánon sétáltam át,
és mind úgy tudtuk, nem élek már, de ezen
senki sem döbönt meg különösebben.
Úgy vették tudomásul a halálomat,
mint egy tárgy elkeveredését, szomorúan
beszéltek róla, de ugyanúgy tettek-vettek,
mint eddig, és mintha az évek is összecúsztak volna –
mintha egy alkonyfelüljárón át lehetett volna
sétálni egy másik érába, rég magunk mögött hagyott
otthonba. Áttetsző alakokként lebegtek közöttünk
a mostani lakók, remegett a ráépítés délibábja
a tetőtér helyén. Egy téli éjszaka obszidiánja
ragyogott a tér egy pontján, szikrákat és szilánkokat
szórva felületéről, mi egy ház élete.
Te nem fagysz meg, mint a víz, mondtam akkor
magamnak, és elcsodálkoztam, hogy lehet,
hogy erősebb vagyok a víznél. Mert
egy ideje nem tudok mit kezdeni a nyárral.
A Jupiter csengője felkondul, levélszéli szörszálai
összeborzolódnak, és az erdő feltekeri
a bérkaszárnyákat és a beton monolitjait,
az orgonafelhőkben lepkeszárnyfűlű faunocskák
kuncognak, sűrűn hullik a tetőkre, talajra a dió.
Kamránkban neves elődök portréi: őrzik
az élelmet, ha már az ékszeresládika rég
kiürült.

Kőhegyi András

Látkép ostrom után

Délután végre elállt az eső, így a svájci megkönnyebbülve lépett ki a szálloda ajtaján. A budapesti utcák még mindig siralmas látványt nyújtottak. Terméskövek és cserepek kupacokba hordott maradványai sorakoztak a járdaszegélyek mellett, az ázott téglaporral borított romok közül itt-ott egy megtépázott ablakkeret szálkái meredeztek elő. Az üzletember azonban rendületlenül, a szeméthalmok tövében megrekedt ammóniaszagról tudomást sem véve haladt előre, bőrbakancsai ütemes léptekkel gyűrték maguk alá a mocskos utcaköveket.

A Hernád utcai bérház előtt megállt, körülnézett, majd felszaladt a lépcsőn. Fiatalságuk emlékeihez makacsul ragaszkodó, késő harmincasok módjára némi fürgeséget erőltetett léptei közé, lekerekítve ezzel darabos mozdulatait. A második emeleten egy pillanatra megtorpant, türelmetlenül vallatta zsebeit a kulcsok hollétéről, majd elmosolyodott, és a lakás ajtajának helyén sötétlő mélyedés felé indult. Odabent, a lecsupasztított falú, egymásba nyíló szobák és lakások között vándorolva elégedett bólintásokkal nyugtázta, hogy a többé-kevésbé engedelmesen lába alá hengeredő kisebb törmelékdaraboktól eltekintve szépen eltakarították a házat ért belövések nyomait.

Egy ajtónyíláshoz közeledve hideg légáramlat cibálta meg a svájci ritkás frizuráját. Összeráncolta homlokát, azt találgatva, vajon még hány kivert ablaküveget toldjon a lakásokban esett károk sebtében felállított listájához, majd nagyot sóhajtott, és belépett a helyiségbe. Több mint tíz métert zuhant a liftakna aljáig.

Már szürkült, mikor Szeremleiné, a házmester felesége felfedezte az ázott szemét között heverő, mozdulatlan testet. Ő

volt az, aki fellármázta férjét, elérve, hogy a házmester némi vonakodás után feleségét követve leereszkedjen a mélybe, hogy aztán együtt felvonszolhassák magukhoz a svájcit. Szeremlei még ekkor is hitetlenkedve fixírozta felesége arcát.

Hat héttel korábban egy robbanás után a légnyomás falhoz vágta az asszonyt, aki csak hosszas élesztgetés után volt hajlandó magához térni. Azóta férje nem engedte kilépni az utcára, ha sétálni támadt kedve, az öreg bérház emeletei között bolyongott órákon keresztül. Ugyanis Szeremleiné arcizmai a robbanás óta időről időre kiszabadultak irányítása alól, és rendszertelen rángatózásba kezdtek. Az asszonymak mindez nem okozott fájdalmat, próbált úgy tenni, mintha a csúf grimaszokat múló kellemetlenségnek tekintené, félszeg vidámsággal fordult férje felé is.

Ilyenkor Szeremlei kétségbeesetten nézte, ahogy felesége petyhüdt bőrredők közé süppedt arcvonásait ideges vigyor feszíti meg, majd lassan megértette, hogy végérvényesen nyoma veszett annak a Carmen-mosolynak, amely annak idején rábirta, hogy feleségül vegye a nála tíz évvel fiatalabb varrónőt.

De most a házmesterné arca mozdulatlan volt, csak a szája sarkában ficeregtek ideges fintorok. Maga Szeremlei is izgagtottan, lesunyt szemmel hintáztatta testét, úgy tett, mint akinek figyelmét teljesen magukra vonták fekete cipőorrai, amik a kövérkés felsőtest ringatózásához igazodva szabályos időközönként elemelkedtek a földtől, majd visszakoppantak a konyha kőpadlójára.

Végül az asszony szólalt meg. *Nem lesz ennek szaga*, ezt kérdezte különös, határozott hangon, majd, hogy véleményének egyértelműségét még kíméletlenebbé tegye, égnek emelte szemeit. Szeremlei követte felesége pillantását. Tekintete a plafonon állapodott meg, amin túl mindketten Bodrogit, a felettük lakó együgyű szemfelszedőt sejtették. Két perccel később a házmester ökle már az első emeleti lakás ajtaján dörömbölt.

Bodrogi tompa fényű szemei bambán követték a lakásba benyomuló Szeremleit és a nyomában haladó házmesternét. Csak akkor kapott észbe, amikor azok ketten egy erőteljes mozdulattal a konyhaasztalra penderítették a holttestet. Néhány lépéssel ő is a konyhában termett, összeszorított ajkai körül már vibráló, kékes árnyékok, egy szörnyű üvöltés körvonalai látszottak feltűnedezni, ám a betolakodók gyorsabbnak bizonyultak.

A házmester balját tiltó mozdulattal a felháborodott Bodrogi elé emelte, jobb keze pedig eltűnt a svájci vastag gyapjúkabátjának zsebében, és egy pénztárcát húzott elő. Bőrből készült, elegáns, nyugat-európai holmi volt. Először Szeremlei vizsgálta meg, majd átadta Bodroginak, aki hosszasan tapogatta, mielőtt Szeremleiné felé nyújtotta volna, hogy aztán a tárca, pályájának végére érve, a házmesterné kezei közül az asztalra kerüljön. Néhány perc alatt a svájci zsebeinek teljes tartalma felsorakozott a csupafolt terítón; a tárca után egy cigarettákat rejtő, vízhatlan fémdoboz, egy vászonzsebkendő, majd egy fésű is az asztalra vándorolt.

Ezután Szeremlei lefejtette a svájci testéről a kabátot, összehajtotta, és az asztalra tette. Bodrogi, akinek ezt látva egy megnyúzott prémes állat jutott eszébe, megborzongott, majd hirtelen felkiáltott. A házmester ténykedésének köszönhetően láthatóvá vált a szerencsétlenül járt férfi csuklóján feszülő karóra, amelyet a hosszú kabátujj eddig elfedett.

A számlap opálszín üvegén nyoma sem volt karcolásnak. Bodrogi kinyújtotta kezét az óráért, de a házmester mintha észre sem vette volna. Két ujja közé csippentette az óra fényes, őzbarna szíját, úgy emelte a füléhez. Rövid várakozás után elégedett vigyor kíséretében engedte le karját.

Ez egy Patek, mondta a szemfelszedő felé fordulva. Ugyanilyet viselt sokáig egy fűszeres ismerőse is, aki aztán tavaly, mielőtt bevonult volna munkaszolgálatosnak, órát cserélt a házmesterrel. Ő pedig viselte és őrizte a Patekot, egészen az ostrom végé-

ig, amikor az óra egy vöröskatona személyében talált új gazdára. Tehát egyszer, jó tizenhárom hónapig, neki már volt egy ilyen karórája.

Erről beszélt Szeremlei, húsos állat agresszíven előretolva. Bodrogi állta a tekintetét, és elvicsorodott. Csak néhány másodpercig álltak így, egymásra meredve, aztán Szeremlei arca megnyhült, óvatosan az asztalra helyezte az órát, majd egy hirtelen mozdulattal széket húzott maga alá, a következő pillanatban pedig hangos csattanás hallatszott, ahogy a házmester könyöke az asztal lapjára zuhant. Bodrogi leült vele szemben, feltúrte ingujját, majd ő is letámasztotta karját a szkander szabályainak megfelelően. Szeremleiné is leereszkedett egy hokedlire, aztán rögtön felpattant, rémülten a szoba közepéig hátrált, onnét figyelte ajkát harapdálva, ahogy a két férfi karja megfeszül, és az izomcsomókon végighullámszik az erőlködés.

Pillanatokkal azután, hogy egymásra zárultak az izzadt tenyerek, Szeremlei elvesztette a hallását. Megszűntek számára a külvilág zajai, koponyájában egyetlen pengésre emlékeztető hang pattogott ide-oda surrogva, rendszertelen, fájó zendülések visszhangjaival bontva meg a homloklebeny légyszöveteit. Lassan ellenfelére emelte tekintetét. A szemfelszedő feje már lilult, szája felett izzadságcseppek kapaszkodtak a borostás arc sörtéibe, fújtató lélegzetvétele verejtékfelhőt spriccelt szét.

De Bodrogi arca most váratlanul szürkére vált, szorítása is mintha enyhült volna, csak a házmester nyomta görcsösen a másik csuklóját az asztal lapja felé. Értetlenül lihegve várt még egy másodpercet, de nem történt semmi, így ő is ellazította karját. Most már hallotta azt, ami ennyire megrémítette a másikat.

Közvetlenül alattuk, az utcán kurta, katonás szláv szavak csikorogtak a kora esti félhomályban. Bodrogi ekkor már talpon volt, leoltotta a villanyt, aztán az ablakhoz ugrott, és összehúzta a függönyöket. Szeremlei is feltápászkodott, remegő léptekkel indult az ajtó felé.

Szeremleiné és Bodrogi magukra maradtak a sötétben. Néma csendben hallgatták, ahogy odalent a házmester remegő hangja rossz németiséggel magyaráz valamit, aztán hosszú, kivehetetlen dörögés hallatszott, végül az utca elcsendesedett.

Az első emeleti lakást azonban egyre erősödő, morgásszerű hangok töltötték meg. Az asztalon fekvő svájci életre kelt. Eddig mozdulatlan mellkasa most megremegett, heves, fuldokló köhögés rántotta össze a halottnak hitt férfi rekeszizmát. Szeremleiné felsikoltott, és közelebb húzódott Bodrogihoz. Nem tudni, mennyi idő telt el, amíg az utcáról visszatérő házmester végre felkattintotta a villanyt, és lámpafénynél is szemügyre vehették az asztalon rázkódó testet.

A hullámokban feltörő köhögés már csillapodni látszott, a férfi légzésének ritmusa egyre szabályosabb lett, eszméletét is visszanyerte. Rémült tekintete végigtapogatta a szobát, és végül a mellette álló három alakba kapaszkodott bele. A két csapzott férfi értetlenül pislogott egymásra, a házmesterné azonban hirtelen megelevenedett.

Tekintete törődéssel telt meg, arcán a torz ráncokat sima vonások váltották fel, a sima vonások között pedig magabiztos mosoly feszült. Otthonos léptekkel az egyik szekrényhez sietett, és egy korsót vett elő. A korsót megtöltötte vízzel, majd visszatért az asztalon heverőhöz.

Amíg Szeremleiné a törött bokáját fájlaló svájcit itatta, Bodrogi és a házmester félrehúzódtak, és csendes egyetértésben megosztottak a vízhatlan dobozban talált cigarettákon, majd visszatértek a konyhában lábadozó idegenhez. A svájci némán felnézett rájuk, kezébe vette a mellette heverő karórát, és Szeremlei tenyerébe csúsztatta. Senki nem szólt semmit.

Pintér Gábor

Kényelmetlen székek, 2022

olaj, vászon, 150 × 130 cm

(fotó: Wertán Botond)

Borsik Miklós

Thomas Bernhard homloka egy híres osztrák sivatag

Thomas Bernhard homloka egy híres osztrák sivatag,
kamaszok üldöznek rajta egy taxenbachi kertész,
de ahogy botladoznak a pórusokban,
felpofozza őket lantlevelű fikusszal.
Bernhard homlokáról sokáig hitték,
jól csiszolt kő alpesi csúcson,
de óriási perzselő sík, a halála óta növekszik,
bárcsak ott lehetnék! Ez itt a Jósika utca 20.

Itt egyetlen vers sem lehet annyira bonyolult,
mint a város, mégis ezért pedálozom.
„Teérted hajtok, hogy mindened meglegyen”,
kedves szöveg, olyan megható ez,
mint Hobó bakeliten.

Hobó! Vegyünk téged, ha veszünk
még egy apát, én is a hűséget üldözöm,
bár kialudtak a biciklilámpák,
powerbankkel gyere a Jósika utca 20. elé,
ahol a tél elnyelte a gumik surrogását.

„zörren az ablak, megjött a parancs, rögtön induljak”,
hív az applikáció. De messze a Bägel,
a pult előtt ténfergő marketingagár,
és elmenekült a troli, amin fékezéskor olyan
vidáman szaladgált a gyomorkeserű üvegcese,
mint egy kisegér.

Hobó! „Talán valahol messze”
olvasod a *Megzavarodást*,
lábfejed forró lavórból kapod fel,
vagy ha te vagy a kertész, a vad,
akkor Thomas Bernhard homlokáról,
ami híres osztrák sivatag.

Az idézetek a *Hajtók dala* (Hobo Blues Band, 1984) és az *Ezt egy életen át kell játszani* (Hevesi Tamás, 1994) című számok dalszövegéből származnak, Földes Lászlótól és Sztevanovity Dusántól.

Pásztor Andrea

Reminiszcencia

Emlékszem apám zöld, kötött pulóverére.
Emlékszem, volt rajta egy fonat.
Jobb híján azzal tartotta össze a családot.
Emlékszem mások családjaira,
hogy a macskák a ruhásszekrénybe ellettek,
és emlékszem, ahogy apám vízbe fojtotta őket.
Emlékszem más állatok halálára,
a darázscsípésekre, az ecetszagra,
a hétéves kori naplómra,
az első mondatára:
bárcsak meghalna apám.

Emlékszem, amikor kétezerben
ezernegyvenegy centivel tetőzött a Tisza.
Homokzsákot pakoltunk a partján,
mert igazolták az iskolai hiányzást.
Emlékszem, apámnak el sem mondtam.
Arra gondoltam, bárcsak befagyna,
nem kéne homokzsákot pakolni,
nem kéne apámnak nem elmondani.

Emlékszem, egy téli reggelen
megtaláltuk az öreg Csöpi kutyát
az ól belső falához fagyva.
Emlékszem, ahogy apám lefejtette a kutyatetőmet,
ott maradt a fagyott szőr a falécen.

Emlékszem apám anyjának nyári konyhájára,
a csirketáp és az almásrácsos parozmiájára.
Emlékszem, amikor rosszul használtam a szavakat.
Emlékszem a szagokra, a nyelvem egészen a keserúségre,
ahogy feljött a sav a torkomon keresztül.
Emlékszem, amikor szalonnasütéskor
a cipőmre pattant egy szikra.
Emlékszem apám akkori tekintetére.
Emlékszem, nem volt nagy tűz.

Szebben hangzik

Majidnak

A te nyelveden szebben hangzik, hogy havazik.
Én talán nem is igazán értem, mit jelent.
Hogyan lehet otthagyni valahol egy évet,
amit kiszakít önmagából a sok kilométer.
Talán nem is igazán értem,
hogyan görbíthetjük a teret,
ha az időt meg nem.
Pedig feszül benne is az irány,
de mi hurkokat is kötünk rá,
mert a csomók mutatják csak meg,
hol, hogyan és mikor voltunk együtt.
Közben városok mennek el mellettünk,
de eszünkben sincs bosszankodni rajta.
Álomba beszéljük magunkat,
éjfélkor abban az álomban egymásra nézünk.
Átalusszuk a telet. Nem látjuk, ha hull a hó,
és nekem amúgy is csak annyi marad,
hogy a te nyelveden ez sokkal szebben hangzik.

Ádám Szilamér

Klímavédelmi Művészeti Akciócsoport

Az interneten láttam először, a tüzek betерítették az erdöket, aztán erről beszélt a tanár is, aztán erről beszélt a youtube is, és a facebook is, de a hírportálok, azok sokat mondták, és mondták és mondták, de nem figyeltek rá, legalábbis a szüleim nem figyeltek rá, ott nézték a tüzeket a tévében, egyik este, másik este, harmadik este, de nem reagáltak, csak a tüzek utáni kispandákra, jaj, de aranyos, ami az állatkertben épp megszületett, de aranyos, de aranyos, mondta anyám is, és mondta apám is, és aztán mindenhol csak ez folyt, mintha bekerültem volna egy zárkába, ahonnan csak a tüzek, csak a füstök, csak a melegedés és a viharok meg az árvizek és földcsuszamlások jöttek, és nem érttem, hogy eddig miért nem láttam ezeket, és olvasni kezdtem, és akkor mintha már az egész életemben egyértelmű lett volna, mintha visszamenőlegesen szereztem volna meg a tudást, hogy rossz felé tartunk, és mintha mindig is tudtam volna, és láttam, ahogy a föld körül a diákok tüntetnek, és nem érttem, hogy a mi iskolánkban miért nem mozdul senki.

Azt hittem, hogy én kell akkor mozduljak, osztályfőnöki órán törtem a kezem, a hideg bőrömrre kiült izzadság mintha fagypontra hűtötte volna a kezem, valakinek valami kérdése, kérdezte akkor az osztályfőnök, én felálltam, nem álltam fel, de azt hittem, azt képzeltem, hogy felálltam, tanár úr, mondtam, hallottam, ahogy valaki mögöttem fojtottan nevet, baj van, mondtam az osztályfőnöknek, mi baj van megint, kérdezte, baj van, válaszoltam még egyszer, és nem tudtam, hogyan folytassam, elfelejtettem megtervezni, baj van, mondtam megint halkán, és láttam, hogy fogy az osztályfőnök türelme, valamit ki kellett ta-

láljak, miért nem csinálunk semmit, kérdeztem akkor végre, azt kérdezte vissza, hogy mégis mit kéne csinálnunk, azt is hozzátette, hogy miről beszélek, válasz, válasz, válasz, hát a világon mindenhol, mondtam, és elakadtam, de mielőtt az osztályfőnök közbeszólhatott volna, eszembe jutott, mindenhol tiltakoznak a diákok, hallottam, ahogy mögöttem kuncognak, nem mertem máshova nézni, nehogy észrevegyem, hogy rajtam nevetnek, jól van, mondta az osztályfőnök, és láttam, hogy fogy a türelme, meg fogunk halni, mondtam neki végül, de aztán csak folytatta, hogy ha nincs más kérdés, akkor hétvégén találkozunk a busznál, reggel hétkor, és ne késsen senki, de én nem fogok késni, mert engem sosem engedtek az osztálykirándulásra.

Ki fog meghalni, te csíra, kérdezte Dávid, és körém gyűltek hárman, és azt kérdezték, hogy miről beszélek, azt kérdezték, hogy miről pofáztam, azt válaszoltam nekik, hogy a tüzek és a viharok, az árvizek és földcsuszamlások, hogy elrontottuk, nem mi, hanem a szüleink és nagyszüleink, és láttam rajtuk, hogy nem értik, és akkor vártam, hogy ki fogják húzni a széket alólam, vagy hogy kivágják a füzetem az ablakon, de nem húzták ki a széket, és a füzetemet is ott hagyták, azt mondta Dávid, hogy te egyre betegebb vagy, és elmentek, és akkor tudtam, hogy most nem fogják kihúzni a széket alólam, és a füzetemet sem fogják kihajítani, felálltam, és mondani kezdtem hangosan az osztálynak a tüzeket és a viharokat, az árvizeket és a földcsuszamlásokat, és eszembe jutott az éhezés, ÉHEZNI, ÉHEZNI fognak sokan, mondtam az osztálytársaimnak, és kikacagtak, és nem figyeltek rám, és mondtam, hogy tüntessünk mi is, és mondtam, hogy túl sokat fogyasztunk, és megöljük magunkat, és túl sokan vagyunk, és megöljük az állatokat, nem lesz életük az állatoknak, azt mondtam, és mondtam mindent, amit erről olvastam, és akkor Dávid visszafordult, és azt kérdezte, na mi van, nácikám, ki akarsz irtani, hogy legyen hely a bűdös mókusoknak, nem, nem, én nem az élet ellen vagyok, az élet jó, az élet

szép, csak hallgassatok meg, de csak nevettek és nevettek, és mondtam, hogy én csak segíteni akarok, és azt kérdezték, látom-e azt a fát, és kimutattak az osztályterem ablakán, igen, mondtam, szép nagy diófa volt, óriási, na akkor kösd fel magad arra, és jobb lesz a világ, és hallottam, ahogy röhögnek, röhögnek és röhögnek, de aztán lejárt a szünet, és lejárt az iskola, és le tudtam érettségizni, és nem láttam többet őket, és nem is volt baj, mert amíg láttam volt is, addig sem figyeltek rám.

Aztán csak azt tudtam, hogy tenni kell valamit, valami fontosat, valami hatásosat, és nem tudtam, hogy mit, láttam, ahogy tüntetnek más országokban, és láttam, ahogy kiröhögik őket, és akkor eszembe jutott, hogy levelet kell írni, sok hosszú levelet, hogy minden hatalmas háza úgy nézzen ki, mint amit elárasztott a roxfordi bagoly, hogy fürödjenek a levelekben, amik csak annyit írnának, hogy HAHÓ, BAJ VAN!, és ugyanezt az íméljükkel, és ugyanezt a lakásukkal, és a lakásuk előtti oszlopokra és a lakásuk előtti házakra kiplakátolni, HAHÓ, BAJ VAN!, de tudtam, hogy csak kinevetnének, és tudtam, hogy semmit nem érne, és akkor kitaláltam, hogy feltaláló leszek, mérnök leszek, és csinállok valamit, ami segít, és azt is kitaláltam, hogy nem eszek húst, de nagyon szerettem a húst, szerettem a csirkemellet sülve, a sertést grillen és a húsgombócot főve, nem eszek többet húst, mondtam a szüleimnek is, de ők is csak kinevettek, és akkor kitaláltam, hogy utoljára, egy jó nagyot lakomázok, és akkor nem lehet szavuk, egy szavuk sem lehet többet, ha azért nem eszek húst, mert megettem az összes húst, amit lehet, és akkor elmentem, és bevásároltam, és hazavittem a húst, a sok csirkemellet és -szárnyat, a sertést és a halakat, a bárányt és marhát, mindenből egy keveset, és kipakoltam, és sütni kezdtem, és főzni kezdtem, és a szüleim nem értették, mit csinálsz, kérdezték csendben, azt is kérdezte anyám, jól vagyok-e, és akkor mondtam, hogy húst eszek, és

főztem és sütöttem, és ahogy valami elkészült, már ettem is, és az edénybe már raktam a következő adagot, és ettem és ettem, és éreztem, hogy tele vagyok, de csak ettem és ettem, és a végén már meg sem vártam, hogy teljesen elkészüljön, megéreztem a vér ízét, és éreztem, ahogy a hasam feszíteni kezd, és hallottam, ahogy anyám azt mondja, most már legyen elég, nem lehet, mondtam megint, és tudtam, hogy még csak egy kicsi kell, és eljutok a pontra, és még egy falás és túlesek a ponton, amitől kezdve többet soha nem fogom kívánni a húst, és éreztem, hogy közeledik a pont, és éreztem, ahogy a hányinger kerülget, és tudtam, hogy még mielőtt minden kijönne, azelőtt még túl kell jutni a ponton, hanem mindhiába, és a testem tiltakozott, de megfegyelmeztem, és még két falás grillezett hús és még egy húsgolyó, és akkor valami undorítóan szépet éreztem, tudtam, hogy megvan, hogy az utolsó falat átkapcsolt valamit az agyamban, és hirtelen sötét undor keretezte a hús gondolatát, és éreztem még, hogy megérte, hogy megérte ez a két-három hétnyi húsadag egyszeri elfogyasztása, a sokterápia a nagyobb jó érdekében, és akkor tudtam, hogy ez csak az első lépés, amit sikeresen abszolváltam, és ezek jártak a fejemben, az abszolválás és a siker, amikor telehánytam a konyhaasztalt a döglött állatok izmaival.

Hetente jár hozzám az az ember, a szüleim hívják, de én nem akarok beszélni vele, azt mondja, helyre akar hozni, de nincs mit rajtam helyrehozni, azt hiszik, nem vagyok normális, és helyre akarnak hozni, pedig semmi bajom, és a hústól is megcsömöröltem, és a hús sem kell már, tehát sikerült az akció, ergo nem vagyok örült, elterveztem valamit, és az sikerült, és aki eltervez valamit, és sikerül neki, az nem lehet örült, de úgy is jön, és úgy kell tegyek, mintha kedves lennék, és az az ember furán néz rám, azt mondja, pszichológus, de ha pszichológus lenne, akkor engem értene meg, és nem a szüleimet, azt kérdi, hogy érzem magam, azt válaszolom, hogy most már jól, mert

közelebb vagyok az állapothoz, ilyenkor mindig megkérdi, hogy milyen állapothoz, és akkor azt válaszolom, hogy ahhoz, amikor a létezésem nem károsít más létezőt, és ilyenkor mindig furán néz, és ezt már háromszor megcsináltuk, ő pedig ezután azt mondja a szüleimnek, hogy semmire nem halad, és hogy szerinte nincs nagy bajom, csak *kicsit furcsa*, ezt hallottam még, pedig lehalkította a hangját, és közben próbálok mindent tanulni, minden olyan tudásra szükségem van, amitől eljuthatok az állapotba, technikaira, mezőgazdaságira, gépészetire, informatikaira, tanulok és tanulok, és a szüleim nem értik, hogy mi van velem, de én tudom, mert itt a fejemben egy gép, amit meg kell csinálnjak, és akkor eljutok az állapotba, csak tanulni kell, tanulni és tanulni.

A macskám sem a régi, délutánonként feláll, megborzolja magát, körmeit kinyújtja, majd leugrik, és elmegy, és akkor felállok, és látom az ablakból, hogy elindul a kert végébe, és visszanez, és tudom, hogy ha egy nyelvet beszélénk, akkor most valami olyan üzenetet közvetítene, amit emberül köszönésnek hívnak, és átugrik a kerítésen, és ez van minden nap, és közben tanulok és tanulok, és aztán a macskám délben is megy, és látom, hogy más macskák várják a ház előtt, a kert végében, és nem tudom, hogy az én macskám a vezető, vagy csak egy tag a nagy egészben, de tudom, hogy valamire készülnek, és milyen szép lenne, ha a macskák lázadásképp kivonulnának az emberi társadalomból, erre gondolok csak, hogy hátha nekik több eszük van, és így szólnak nekünk, embereknek, de hiába a szóolás, hiába minden, mert csak fogyasztunk és fogyasztunk, és akkor kitaláltam, hogy tanulás közben szervezkedjek, szervezkedjek, de mit, és akkor csináltam egy facebook-csoportot, és nem jutott eszembe más, és azt a nevet adtam, hogy KONGASSUK A VÉSZHARANGOT, és bevetttem mindenféle embereket, és ők bevettek másokat, és aztán bevettek engem is máshova,

és kinyílt egy világ, és leírtam, hogy itt tenni kell valamit, és szépen megfogalmaztam, hogy mind meghalunk, és akkor az egyik tag ötlete volt, hogy álljunk ki az útra egy haranggal, és ha már ez a nevünk, akkor kongassuk, és akkor találkoztunk, és hiába lettünk a csoportban néhány százan, öten jöttek el, és furcsa volt a találkozás, de kedvesek voltak, és volt ez a lány hosszú szoknyában és földszínű pulóverben, és egy táblát csinált és a nyakába akasztotta, és a táblán gyárkémény volt, és a gyárkémény füstje a rajzon egyre sűrűsödött, míg a lap szélén egy kötélbe alakult, és a kötél a lap hátára volt ragasztva, és a kötél másik vége egy akasztóhurokban végződött, ami a lány nyakára volt tekerve, és a harangot valami templomból lopta, azt mondta, hogy csörta, és kiállt az utcára, és kongatta lassan és ütemesen, és egy darabig néztem, és ő nem mozdult, aztán azután minden nap kint volt, és kiálltak még páran más sarkokra, és néha néztem a templomi csengős lányt, és akkor láttam, hogy pénzt dobálnak a lábához, és láttam, hogy nem értik, nem értik, nem értik, hogy mindhiába, és olyan émelygés fogott el, mint a hús után, és hazamentem, és a macskám nem volt otthon, és többet már nem is jött, nem baj, gondoltam, terve van, és megcsinálja, és azon gondolkodtam, hogy ha egy nyelven beszélénk, akkor hagyott volna-e hátra olyat, amit emberi nyelven úgy hívunk, hogy búcsúüzenet.

Építeni akartam, egy olyan gépet, ami kivonja a tápanyagot a levegőből és a földből, és rá tudunk kapcsolódni, és jól lakunk, és úgy lakunk jól, hogy semminek nem ártunk, ezt akartam építeni, és akkor amolyan fényevők lennénk, de nem és nem sikerült, és rájöttem, hogy lehetetlen, hogy fizikailag meg biológiailag is lehetetlen, hogy a sci-fi filmek átverték, hogy nem lehet az emberi testet hibernálni vagy külsőleg táplálni, és mérges voltam, és akkor tudtam, hogy nem csak ebben vertek át a filmek, és akkor rájöttem, hogy az emberek a szuperhőst várják, hogy az majd

segít, az majd megoldja, ezt olvastam a Facebook-csoportokban is, meg ezt olvastam más chatalkalmazásokban, hogy majd jön valaki és megold mindent, csak várjunk, és egymást csitítgatták, és egymást nyugtatták, és egymásnak reményt adtak, hogy jön majd egy techguru, és sokan ezt használták, hogy guru, aki majd kitalál valamit, és megold mindent, de én tudtam, hogy hazudtak, hogy az embert nem lehet hibernálni, és hogy nincsenek szuperhősök, és akkor, amikor már a macskámat már néhány hete nem láttam, és mikor rájöttem, hogy mit mondjak a pszichológusnak, hogy ne jöjjön többet, és amikor a szüleim is békén hagytak, bekerültem egy titkos csoportba, az volt a nevük, hogy *Klímavédelmi Művészeti Akciócsoport*, és alig voltak vagy húszan benne, és olyanok voltak, mint én, akik tudták, tudták, hogy nincs szuperhős, tudták, hogy nincs technika, és tudták, hogy mi kell cselekedjünk, és tüntetéseket szerveztek és performanszokat csináltak és festettek és írtak és zenéltek, de lesajnálták és mocskolták a többieket, akik vakok voltak erre, és azt mondták rájuk, hogy idióta, vak csürhe, de én tudtam, hogy csak meg vannak vezetve, és leírtam nekik is, és akkor válaszolták, hogy akkor kurvára fel kell nyissuk a szemüket, és eszembe jutott a macskám, és talán nekik is ez járt volna a fejükben, ha emberi gondolatokká alakíthattuk volna azokat, és akkor mondta *doitnow2003*, mert ez volt az álneve, hogy valami nagyot kell csináljunk, egy hatalmas művészeti alkotást, valami óriásit, ami megbénítja a világot, mert ezek nem fognak semmit, és az ezek alatt most nem csak a puhányzöldeket értette, mert így hívta azokat, akik várják a szuperhőst, hanem a vezetőket, mert folytatta utána, hogy ezek leszarnak mindent, és elmennek tanácskozni a klímakatasztrófáról, és a magángépeik bedugulnak a repülőtéren, szóval valami óriásit kell dobni, és akkor ezek a férgek is rájönnek, folytatta, és akkor, akkor talán felébrednek az emberek is, és csak bólogattam magamban, és mondta a tervét, a műalkotást, ahogy ő nevezte, és olvastam, és közben az

ablakra meredtem, és azon gondolkodtam, vajon látom-e még valaha a macskámat.

És jött a furgon, és nyílt az ajtaja, és egyből rám ordítottak, hogy a maszkot, a maszkot tegyem fel, hogy megegyeztünk, mondta, igen, megegyeztünk, és akkor felléptem a furgonba, és mindenki maszkban volt, és senki nem mondott nevet, és az enyémet sem kérdezte senki, és láttam, hogy a furgon hátulja meg van rakva mindenféle eszközzel, táskákkal és ásókkal, és akkor szó nélkül mentünk tovább, és a lány, aki előbb még rám förmedt, most hozzám fordult, minden el van intézve, el van tervezve, csak csináljam, amit mondanak, bólintottam, majd előre fordult, és félhangosan még azt mondta, külön fejezet leszünk a történelemkönyvekben, majd hangtalanul utazott mindenki, és éreztem a feszültség savanykás szagát, és a telefonomat kezdtem babrálni, és híreket kezdtem olvasni, és akkor láttam egy hírt, *Több ezer elpusztult baromfi*, és tudtam, és tudtam, és büszkeség töltött el, és megnyitottam a cikket, és igazam volt, és azt írták, hogy *rejtélyes körülmények között pusztult el több ezer baromfi egy tanyán*, és mosolyra húztam a szám a símaszk alatt, *az ott dolgozók lesokkolódtak, amint megpillantották a vérben úszó szárnyasokat*, és nem is olvastam tovább, egyrészt mert tudtam, hogy a macskák voltak, és tudtam, hogy sikerült a tervük, másrészt meg megérkeztünk, és a pusztán voltunk, és akkor a lány, aki csapatvezető volt, ránk szólt, és ásókat kellett veyünk, és a magas emberre mutatott, a sofőrre, és mondta, hogy itt volt, itt dolgozott, amikor eltörött a vezeték, és pontosan tudja, hol kell ásni, a távolból az autópályája zaja hallatszott, és mentünk heten a magas férfi után, majd intett egyet, és ásni kezdtünk, és csak ástunk és ástunk és ástunk, majd nem tudom, mennyi idő telt el, a nap még a kanyarban sem volt, és akkor négyen elmentek az autóhoz, és utazótáskákat hoztak, és óvatosan belerakták a nagy lyukba, amit az imént ástunk, és valamiket matattak a táskákkal, és drótokat

kötözgettek, majd egyszer felpattantak, kihúztuk őket a gödörből, és szaladni kezdtünk, és futottunk és futottunk, és tudtam, hogy valami óriásit csinálunk, és ez lesz a legnagyobb műalkotás, amit művész valaha létrehozott, és az alkotás most a pusztítás lesz, a rombolás, és tudtam, hogy a macskákkal egy lapon fognak emlegetni, mert lesz jövő és lesz történelemkönyv, ha sikerül a mű, és talán ez lesz az állapot, és ebben az állapotban fog mindenki ébredni holnap, és akkor is ez járt a fejemben, amikor hallottam a kis robbanást, majd rögtön utána a mindent bevilágító, hatalmas másodikat.

Pintér Gábor

A természet csodálatos, 2021

olaj, vászon, 170 × 200 cm

(fotó: Weber Áron)

Hartay Csaba

Marad

Oda mentetek, ahová apu mutat.
Mindhárman ott vagytok már.
Arra sincs eső. Szikes túlvilág.
Semmit sem lehet küldeni.
Befelhősödött az a vidék.
Dörög, de egy csepp sem.
Szárzavillám marad utánatok.
Viharok harcolnak önmagukkal.
Lefulladnak traktorok.
Lemerült akkumulátorok csöndje.
Olajos rongyok.
Rongyos életek.

Idegen, közel

De miért változtattad meg a világot.
Hogy magam helyezhessem el benne.
Tenyérnyi a távolság, ellökésnyi közel.
Nem változtattam meg, idegen lettem.

Milyen jó lenne úszni odafönt.
De már nem is a karcsapás, csak a vetület.
Ellökésnyi szeretet, ujjnyi ragaszkodás.
Miért változtattam meg az állandót.

Milyen könnyű egy lélegzet.
Van-e a felhőknek tüdejük.
Van valami paplandagasztó.
Párnapuffadt hajnal, idegen világ.

Körtesi Márton

Rángatás

forrás-damil-kehes-tartózkodik

Vajon a hal mit gondolhat,
amikor a damil kifeszül?
Rejtély-e, hogy honnan
származik a vontatóerő?
Csak a horgot érzi,
vagy sejt valami más
a túloldalon – sejt-e
szándékot mögötte, vagy
saját rögeszmének véli tán
az új irányú rángatást?
Persze ellenáll, mint kehes ló
a téli tájnak, tartózkodik
követni forrásába vissza,
de hogy túlélési ösztön ez,
vagy reflektálatlan önfejűség,
hirtelen nem nyilvánvaló.

Hordalék

alkotmány-fecni-koravén-elodáz

Vajon meddig elodázható
az intézmények összeroskadása?
Meddig ér még rá nekünk ugyancsak
nagyjából helyretételük?
Mennyit bírnak el megannyi fecnik:
ki tudja már, ki mennyit fizet,
és végül ki mindenkinek adós –
a körforgásban értelmét veszíti,
de hajtja malmát önnön alkotmánya
mindig új tranzakció felé,
hátrahagyva veszteségeit:
levetkőzhetetlen folytonosság
reflektálatlan szerencse és
koravén tehetetlenség között.

Pintér Gábor

Cím nélkül, 2021

olaj, vászon, 200 × 150 cm

(fotó: Weber Áron)

Széles Natalja

Várakozás

Egyre kevesebben maradtak, akik még nem adták fel a reményt, és nap mint nap jártak a falu szélére, hogy egy magaslatra felkapaszkodva figyeljék a látóhatárba ütköző utat. A forró szél kiszárította a szemüket. Hunyorítva meredtek a távolba, ám csak a délibábokat és a csalóka fényjátékokat látták, amiket bőségesen szült a hőségától olvadó levegő. Kortalan asszonyok voltak mind, kifakult, barna ruhát viseltek és vastag fekete kendőt, mint a rájuk nehezedett bánat jelét. Makacsok voltak ugyan, és sokáig kitartottak az értelmetlen szertartásuk mellett, de léteztek náluk hatalmasabb erők is, amik végül egyenként legyőzték őket. Valaki belehalt a gyötrelembe, a többiek pedig szemlátomást beletörődtek a rájuk mért sorscsapásba, átöltöztek teljes feketébe, és átadták magukat a felszabadító gyásznak. Voltak persze olyanok is, akik még néha imádkoztak, de azt is mintha csak megszokásból tették volna a mindennapi munka közben, ilyenkor tudomást sem véve a hangtalanul mozgó ajkukról. Ezzel szemben Jóljártné volt az egyetlen, aki nyugodt meggyőződéssel, szilárd hangon még mindig ezt jelentette ki:

– Tudom, hogy egyszer haza fog térni a fiam.

A többiek erre csak legyintettek, semmi megjegyzést nem tettek rá, ha látták a falu végére tántorogni, afelé a domb felé, ahonnan a legmesszibbre lehetett ellátni az úton, amelyen hosszú idő óta nem haladt át egy teremtet lélek sem. Isten háta mögött éltek, és megfeledezett róluk az Isten.

Az ura hallgatag ember volt, olykor napokig nem szóltak egymáshoz egy szót sem, és mindig Jóljártné volt az, aki ugyanazzal a kérdéssel törte meg a csendet:

– Mit gondol maga, véget ért már a háború?

– Sokat beszélsz – morgott ilyenkor a férfi. – Nincs dolgod?

– Csak azt akarom tudni, mikor ér véget a háború – nem bírt elhallgatni az asszony –, mert akkor haza fog térni a fiunk.

Az ura tűrte a konokságát. Ha nem is mutatta, de még mindig szerette, ezért sose szólt rá, hogy hagyja abba a hiábavaló járkálását, amit restellt is az emberek előtt. Őróla pedig nem lehetett tudni, elgyászolta-e már a fiát vagy még nem hagyott fel a reménnyel. Öregkorára teljesen magába zárkózott, bár fiatalon sem mutatta senkinek lelke nyavalyáit, és mindig közömbösen fogadott minden örömhírt és sorscsapást, mintha az égvilágon semmi sem tartozna rá. Ugyanolyan kifejezéstelen arccal vette annak idején tudomásul, hogy mégis lesz gyerekek. Nem szólt semmit, fel se emelte a fejét a munkától, amikor a felesége kijött a házból az udvarra, és zavartan azt mondta neki, hogy Isten meghallotta imáit, és áldást küldött rájuk. Olyan volt a hangja, mintha szégyellte volna, ami történt. Ilyen idősen az embernek már unokái kell legyenek. A falubeliek elől is, ameddig csak tudta, rejtette a terhességét, később pedig tréfásan azt mondogatta, hogy ezt a gyermeket házuk kapuja előtt hagyta valaki a kosárban, hogy jobb sorsot biztosítson neki. Ez akár igaz is lehetett, hiszen rengeteg menekült haladt át a falun. Mentek és mentek, irányt nem válogatva, amerre visz a görbe út. Mentek naphosszat pihenés nélkül, és mindig kiadós eső követte őket. Nem kéregettek, nem házaltak, nem énekeltek a falu főterén. Átvonultak, mint a kísértetsereg, és elmúltak, mint a felhőszakadás. Senki nem tudta, honnan jöttek és hová mentek ezek az árnyékok, mindig úgy nézték őket, mint az időjárást, és a természet jeleiből jósolták, mikor vonul át az új menekülthullám.

Ellentétes érzelmek vívódtak a terhes Jóljártné lelkében. Szégyellte az állapotát, de boldog is volt, és a csendes boldogsága miatt még jobban szégyenkezett. A kidomborodott hasa magára vonta az emberek figyelmét. Amíg fiatal menyecske volt, szemére hányták, hogy nem hajlandó teherbe esni. Most

pedig bolondozik. „Ilyen vén fejjel gyereket szülni!” – suttozták a háta mögött. „Végre a ti házatokat is meglátogatta a szentlélek” – mondták mosolygva a szemébe.

„Nem Isten áldása ez, hanem boszorkányság” – foglalta össze a ki nem mondott summás véleményt a bolond Mirkó, aki öröktől fogva a falu kéretlen szóvivője volt, és ebben a szerepében naphosszat ült a kunyhója előtt, a kezét és az állát a botjára támasztva. A legöregebb vének sem emlékeztek, hogy került ide. Egyesek szerint balkáni menekültekkel együtt tévedt be a faluba, mások szerint a farsangi alakoskodókkal jött.

A gyerek sokáig nem akart kibújni. Több évszak váltotta egymást, ám Jóljárné még mindig nem észlelte annak tünetét, hogy közeledik a pillanat. Később pedig, amikor a szél irányt változtatott, és kétszer egymás után jött a tél, a gyerek semmi előjel nélkül végül elszánta magát, és megérkezett erre a világra, éppen aznap, amikor az ádáz hóvihar miatt a baba nem tudott kijönni, hogy segítsen a szülésnél. Mindenkinél később született, és emiatt alig akadt játékostársa, rájuk inkább az állatok között lelt. Nem félt se pókoktól, se kígyóktól. Magához édesgette az összes kóbor kutyát és macskát, akik mindig hűen kísérték, akármerre is indult, enyhén bicegve és gondolataiba merülve. Amióta csak elkezdett járni, az anyjának rögtön feltűnt, hogy kicsit sántít a gyerek, ami viszont, úgy látszott, nem okozott neki sok kényelmetlenséget. Sőt, mintha szándékosan is elő tudta volna idézni ezt a nyomorultságát, ami néha megszűnt, majd pedig újra előjött, főleg ha a gyerek morcos hangulatban volt, és nem akart enni. Ám nem a morcoságát tartották a fő jellemvonásának. Hallgatag volt, mint az apja, és álmodozó, mint az anyja. Sokszor magával ragadta a fantáziája. Egyszer éppen hazafelé kullogott a magányos felfedezőútrjáról, amikor egy árnyék futott be az utcába. Vízszintesen csúszott a földön, amíg meg nem állt a gyerek előtt. Itt irányt váltott, és felfelé kezdett kúszni a láthatatlan függőleges vonalon, és addig nőtt,

amíg el nem takarta a napot. A fiú kővé dermedt, majd felnézett, hogy megtalálja az árnyék végét. Az árnyék pedig a gyerek fölé hajolt, és emberi hangon szólalt meg. A fiú nem eszmélt fel rögtön a szavakra, először csak bámult felfelé az ijesztően magas figurára.

– ... tudsz te olvasni, kisfiú?

– ... igen – suttogta a csodálattal megtelt gyerek.

– Visszafelé is tudsz olvasni?

– Nem... azt hiszem...

– Látnod itt ezt a könyvet? Ha elkezdem visszafelé olvasni, jön a vihar. Félsz a vihartól?

– ... félek.

– Az egy garabonciás volt, kisfiam – magyarázta az édesanyja, miután a fiú hazatért – Meséltem neked róla. Nem emlékszel?

– De emlékszem – suttogta az elvarázsolt gyerek, és mint aki nem hisz saját szemének, az ablakhoz tapadva nézte a gyülekező viharfelhőket. Az izgatottság rövid időre szétkergette a veleszületett melankóliáját. Szomorú és vézna gyerek volt, mintha az ördögök kínozták volna. Nem segített rajta a féreg-hajtó sem.

Mire kamaszkorba lépett, egyre gyakrabban járt apjával együtt otthonról a hegyekbe, olykor a hegyeken túlra is. Magukkal vitték a favágó szerszámokat és a puskát is, és a Jóistenen kívül csak az ördög tudhatta, mire használták őket. Napokig nem volt róluk hír. Majd visszatértek, és csendben asztalhoz ültek, mintha csak reggel óta hiányoztak volna otthonról. A fiú egyre nőtt minden hazatéréssel, az apja pedig egyre öregedett, és idővel teljesen a fiára bízta a puskáját és a szerszámait. Majd egyedül is engedte menni. Az anyja csak sóhajtozott, de nem avatkozott bele. A férfiak dolga, gondolta, nekem ebbe nincs beleszólásom. Ezzel a filozofikus hozzáállással fogadta a sorscsapást is. Egy áldott napon a viharfelhők eltakarták az eget,

és a vészmadarak célba vették a falut. Vijjogva röpködtek a fiús házak fölött, és követelték a nekik járó martalékot. Más asszonyokhoz képest Jóljátrné nem jajveszékelt, nem zokogott, nem szórt átkokat, amikor a fia megkapta a behívót, bár titokban abban bízott, hogy a sánta nyomorékra nem fog sor kerülni. A veteményeskertben görnyedt a paradicsomos ágyás fölött, amikor búcsúzni jött a fia. Lassan kiegyenesedett, áldást adott rá, majd hosszan nézte, ahogy távozik, és csendes könnyek szántották az arcát.

Előbb minden asszony saját otthonában halkan tárgyalt az Istennel, könyörgött és követelt, zúgolódott és alázatosan reménykedett. Majd jöttek az első hírek, a gyász lassú, hatalmas szárnyú madarai elkezdtek körözni a falu fölött, és hallani lehetett, hogy az egyes házaknál, mint a vészjelzés, kitör a lelket tépő sírás, és a megijedt kutyák vonyítanak a gazdasszonyaikkal együtt. Jóljátrné az egyik volt azok közül az anyák közül, akik még nem kapták meg a száraz részvétet kinyilvánító hivatalos értesítést, ami miatt mintha megint szégyellte volna magát a többiek előtt. Lelkének a legtávolabbi zugába rejtette el minden érzelmét, és tetszhalott állapotába merülve, éjjel-nappal várt. Néha minden munkát elhanyagolva, órákat ült az ablaknál és figyelte, ahogy a menekültek csoportjai vonulnak át a falun. A szomorú, fáradt szellemek ballagtak a megrakott szekereik mellett, és nyomokat nem hagyva foszlottak szét a poros levegőben. Jóljátrné is saját árnyékává vált. A szíve ritmusa az óra ketyegését követte. A férjével alig törődött. Észre se vette, mikor jön haza, és nem hallotta az egyre mélyebb sóhajtozásait. Már rég elfelejtett enni, és elolvadt volna, mint a halkan égő gyertya, ha egy másik várakozó asszony nem nézett volna be hozzá. Valami jelentéktelen ürügyet talált a látogatáshoz, de Jóljátrné rögtön ráésmélt, miért is jött valójában, és rövid, udvarias szóváltás után, máris szabadon folyt a könnyebbülést hozó beszélgetésük, mintha áttörtek volna a némasági fogadal-

mukon. A még reménykedő várakozóknak nagyobb szükségük volt a támogatásra, mint a belenyugodott gyászolóknak. A bizonytalanságban ragadt asszonyokat, akik nem kaptak hírt fiaik sorsáról, még jobban megviselte a törekeny remény, mint a mély, sűrű gyász azokat, akik nem tudván, hol van a földi sírjuk, szívükben temették el gyerekeiket. A két asszony egyre gyakrabban találkozott, hogy elmondják egymásnak, miből gondolják, hogy az ő gyermekeik biztosan hazajönnek. Néha ki is mentek a falu határába, és ott, a dombra felkapaszkodva figyelték az utat, mintha így jobban tudták volna befolyásolni a dolgok rendjét. Ez a titkos szokásuk idővel egy csoportos szertartássá fejlődött, több asszony csatlakozott hozzájuk, akik nem törődtek az egyre terjedő suttogással: ezek a bolond Mirkónál is bolondabbak.

A megosztott bánat könnyebben elviselhető, és Jóljártné feléledt. Visszatért energiával sürgölődött a ház körül, minden percét igyekezett eltölteni valamivel, és közben folyamatosan várt. Bármit csinált, mindig várt, és mindig nyitva tartotta a kaput. Néha hirtelen meg-megrezsent a munka közepén, mint akit egy röpke megézés fogott el. A kapu elé sietett, és a fejét kapkodta ide-oda, mintha a kint játszó kisfiát keresné, akit haza akart hívni vacsorára, ám ilyenkor a kisfia helyett csak egy szerencsétlen kéregető bandukolt az utcán. A csalódása ellenére Jóljártné mindig nyomott valamit a koldus kezébe, és mindig egy karéj kenyeret és egy pohár vizet tartott otthon a fia bekeretezett fényképe előtt, hogy valamely jóságos lélek segítsen rajta, ha a fia éhínségtől vagy szomjúságtól szenved a lángoktól pusztuló, hegyeken túli országban. Az imáit sem csak a fiának szánta, hanem minden olyan embernek, aki fiának segítségére lehet azon a sose látott, ellenséges vidéken.

Észre sem vette, hogy a várakozásában megint egyedül maradt. Magára hagyták az asszonytársai, de ezzel most már nem törődött. Elég erőt gyűjtött ahhoz, hogy túljárjon a vele szem-

ben álló gonosz hatalmon. Mint a nap fénypontjára, úgy várt a falu szélére tartó sétájára, ahol a lelkéből áradó érzelmek, a ház falaiba nem ütközve, elárasztották az egész szemmel befogható teret.

– Ördögöt csalogatsz a házádba! – kiabálta utána a bolond Mirkó, amikor Jóljártné a konyhája mellett ment haza a zarándokhelyéről. A bolond vihogott, egész testében rázkódva, Jóljártné pedig úgy tett, mintha nem hallaná az értelmetlen kiáltásait, és gyorsan elmormolt magában egy rövid védőimát. Nem gondolta magát babonásnak, a tiszta istenhitben kereste a támaszt és a vigasztalást, de amikor egy gyenge pillanatban megingott a reményét tartó hite, és elhagyta a lélekjelenléte, elment egy javasasszonyhoz, hogy rostát forgasson neki a fia hollétére. Lopakodva ment, napkelte előtt, amikor még alsznak a ráérő kíváncsiskodók, a férjének se szólt semmit.

A javasasszony igen értett a mesterségéhez. Reszkettek tőle a tolvajok és más kártevők, mert könnyen átlátott a szitán, ki lopta el a tyúkot a levesből, ki lefetyelte a tejet a sajtárból, ki rontotta el az elkényeztetett gyereket, és a rest asszonynak ki vitte el a kedvét a munkától. Az ügyes bestia azt is ki tudta deríteni az ördögös rostájával, hogy az illedelmes, istenfélő asszonyok közül melyik volt az ármányos boszorkány, és figyelmeztette a hiszékeny embereket az agyafúrt gaztetteiről. Nem égették meg ám a szerencsétlent, mert ezt a barbár szokást már rég kiirtották. Csak örökre kiűzték a faluból.

„Szent Péter, Szent Pál, Boldogságos Szűz Mária, mondd meg nekünk igaz keresztény hitedre, jön-e haza a szegény Jóljártné fia?” – így fogalmazta meg kérdését a szegény Jóljártné. Nem úgy, hogy „él-e”, hanem „jön-e haza”, mintha csak arról lenne szó, hogy a gyerek eltévedt, és nem találja a hazavezető utat. A javasasszony a rosta kérégebe szúrta be az ollót, aztán mindketten az olló füle alá tették az ujjukat, megismételték a kérdést, és Jóljártné meg tudott volna esküdni, hogy nem csalt

a javasasszony, és teljesen magától billent meg a rosta, azt igazolva, hogy valóban haza fog térni a fia. „Meg fogja érezni, hogy rá forgattuk a rostát – magyarázta a javasasszony –, és jelt ad majd magáról”.

Akármit képes volt jelnek venni. Pár nappal rá Jóljártné arról álmódott, hogy a fia, mintha még kisgyerek volna, karjait szét-tárva, enyhén bicegve és vidáman kacagva elébe szaladt, mezítláb a poros úton, és Jóljártné boldogságába majdnem belefulladás, az éjszaka közepén felébredt, hogy aztán egész hajnalig be se hunyja a szemét. Akkor se bírt kimozdulni az ágyból, amikor a férje már felkelt, hogy begyűjtsa a kemencét. Máskor viszont azt álmodta, vagy talán csak ébren képzelődött, hogy egy hatalmas madárrá vált, és félelmet nem ismerve elrepült fiókáját keresni, az anyai szívében, mint az iránytűben, bízva. „Annyit vártam, hogy megszülessen nekem ez a gyerek, és meg is született, amikor bármelyik más asszony már rég lemondott volna róla – unszolta magát. – Most is ki tudom várni, hogy visszatérjen hozzám. Senki ne mondja nekem, hogy hiába kínlódom”. Senki nem is mondta, és ezzel az unszolással inkább csak erősítette az időnként elszálló elszántságát. Régóta nem beszélt erről senkivel, mert senkit sem érdekelt, mi jár egy szegény asszony fejében. Mindenki csak a saját dolgával és saját bánatával volt elfoglalva, és senki nem akadályozta őt abban, hogy egészen az ítélet napjáig akár a saját fiát, akár a sánta ördögöt várja.

A várakozásból merített erőt. Sokszor arra a gondolatra ébredt reggel, hogy talán ma lesz az a nap, amikor hazajön a fia, sápadt és sovány, kopott csizmában, ha nem mezítláb. Lázasan fog csillogni a szeme, és kiszáradt torkából nem fog kijönni a hang, hogy üdvözölje az öreg anyját. El is képzelte minden apró részletében, hogyan fogják nézni egymást, némán és fáradtan, és Jóljártné abban a féltében, hogy el fog tűnni a látomás, nem meri majd megölelni a fiát. „Apám él-e?” – kérdezi majd meg a szegény gyerek, és erre a fejében elhangzott kér-

désre Jóljátrné végül elsírja magát, mintha nem csak a fiát, hanem a férjét is elveszítette volna. A képzelgés után aztán helyreállítja a mindennapi semleges arckifejezését, és egy utolsót sóhajtva munkához kezd, ha pedig végzett vele, a rejtekhelyére megy, és a fantomokat szülő messzeségbe mered.

- Ne hívd az ördögöt a házadba – kiabálta nyomába a bolond Mirkó, és az asszony ijedtsége láttán csuklásig röhögött.

Otthon pedig a férje egy hirtelen kérdéssel lepte meg:

- Mit kínlódsz?

Jóljátrné megrezzent, mintha tetten érték volna. Rögtön rájött, mire gondol a férje, bár azt hitte, rég kibékült a lelkiállapotával. Saját magán is elcsodálkozott, amikor indulatosan visszakérdezett:

- Maga tán már el is temette? – és választ nem kapva hozzátette: – Én addig nem mondok le a fiamról, amíg saját szememmel nem látom a holttestét.

A férje csak a fejét csóválta. Egyre erősebben aggódott az eszét veszítő asszony miatt, de nem tudta, hogyan bánjon vele. Talán kemény kézzel ki kell verni belőle a bolondozását, de sose merte volna ráemelni a kezét, mert szerette és sajnálta szegénnyt. Ezért tűrte az egyre erősebb bánkódását, és nem tudván, hogyan segítsen rajta, vele együtt kínlódott.

- A fél falu gyászol – mondta neki szemrehányóan. – Nem vagy kivétel.

- De! – mondta az asszony makacsul. – Én éppen hogy kivétel vagyok, mert az én gyermekem haza fog jönni.

Úgy hatott, valóban nem létezett olyan erő a világon, amely képes lenne változtatni ezen a meggyőződésén. Még az Isten akaratával is dacolna, ha világos volna számára, mit tartogat neki a várakozáson kívül. Az asszony emberfeletti kitartását elismerve az Isten végül kinyilvánította neki akaratát.

Aznap egy bizonytalan, rossz érzés fogta el. Egyedül volt otthon, a férje kora reggel elment a dolgára, szokása szerint

elvitte a puskáját is, ami most nyugtalanította, mert Jóljártné, maga se értette, miért, de nem érezte magát biztonságban. Időnként lefagyva megállt és fülelt, és egyre jobban úgy tűnt neki, hogy valaki jár a ház körül. A szíve erősen dobogott. Ijedtében nem tudta, mitévő legyen. Majd, mint aki félelmet elvetve szembesülni akar a veszéllyel, végül határozottan kilépett az ajtón. Az unatkozó kutya felállt a gazdasszony láttán, és szolgálatra készen csóválgatta a farkát. Az udvar csendes volt, és tele a fel nem fogható túlvilági jelenléttel. Az asszony hezitálva visszament a házba, megpróbált megnyugodni, de már nem bírt magával. Félbehagyva a megkezdett munkát, szaladt ki az utcára, rohanásában a kaput se vette be, és a falu határa felé vette az irányt. Nem válaszolt a neki köszönő embereknek, abban se volt biztos, hogy azok valóban emberek voltak. A boldond Mirkó tekintetében hirtelen komolysággal és ijesztő értelemmel figyelte őt, amíg kivehető volt a távolodó alakja. Már a háta mögött maradtak a falu utolsó rozoga házai, és az út az ismeretlenbe fordult, amikor Jóljártné hirtelen megtorpant, és a szájához kapta a kezét, így elfojtva a rémült kiáltást. Ott a távolban formát öntött a forró, folyékony levegő, és Jóljártné egy emberhez hasonlító figurát látott meg, aki a felvert porfelhőben erősen sántítva, de magabiztosan haladt a falu felé. Ahogy közeledett, látni lehetett, hogy egyenruha van rajta, és egy üresnek tűnő tarisznya lóg a vállán. Jóljártné kezét a szájáról le nem véve, megbabonázottan bámulta a jelenést. „Istenem, segíts nekem” – suttogta, és hátra lépett egyet. Majd észre se vette, hogy elkezdett hátrálni, amíg majdnem el nem esett egy kavicsra lépve. Erre élesen megfordult, és futásnak eredt. Eszeveszetten száguldott, amerre sejtette a házat, és vágtaiban vigyorgó állati pofákat látott maga előtt. Ahogy a házához ért, hangosan zihálva maga után bereteszelte a kaput. A kutya nyüszítve elhúzódott az óljába. Életében először félt a gazdasszonytól, aki a házba berohanva bezárt minden ablakot és min-

den ajtót, összehúzta a függönyöket, majd térdre rogyott a sötét szoba közepén, mintha imádkozni készülne, de már semmi ereje nem maradt hozzá.

Pintér Gábor

Cím nélkül, 2022

olaj, vászon, 170 × 200 cm

(fotó: Wertán Botond)

Stolcz Ádám

Felejtteni

Elfelejténém,
hogy ki lehettem otthon.
Úgy bejött ez a külföldi lét.

Csorba már a nyelv,
a vélemény.

Le lehetett volna,
amíg le lehetett
kopnom.

Most mások
szájából
lopom a létingét.

Kinek kell a nyugat?
Az örök naplemente.

Egy útszéli cserjés
pár bent vonagló testtel.

Hallhatatlanságba csúszó
madárcsicsergés.

Csontos ág-karokkal
legyint a karmester.

Dönteni kell végül:
hazasodort levél,
vagy szögesdróttá ritkult,
görcsbe rándult bozót.

Az arcom belekékül.
Az elharapott nyelvemből
kiserken a vér.

Nyelem, inkább iszom,
ezt a szöveg-ízfokozót.

Az országúton az ég
feneketlen, lyukas.

Fénnyel telik meg
ez a szívós, bár szakadt zsák.

Naplemente lobban.

Vörös szőnyeget
terít neked,
örök potyautas
a hazád ez
a karám, ez a vár
beenged.

Integető sorompó-
karokban ott a
a „haza kell majd menned”.

A láthatatlan, lelki
vámhatár.

Szabadság.

Kukorelly Endre

Measure for measure

Az hogy járvány
van az utcát járván

abból látszik
ahogy a nép csúszik-mászik

persze nem
megy szép rendesen

mind ahogy akarja
csak le van takarva

maszkkal
így mászkál

néz merően
mert vírus one a levegőben

és végképp kiment a szokás
ból a kézfogás

más meg ki se
mozdul, nem vise

lné ha beteg volna
vagy esetleg meghólna

megint más viszont merész
röhög az egész

en nem mér lázat
így lázad

a pártok
pocskondiáznak nem baj ha ártok

alapon
hátha lesz kis haszon

van heves
összees

küvés-elméletesdi vak
cina-harciszavak

üt-vág mind aki él
még csak egy néni beszél

rebegő hangon arról hogy a hul
lák száma ma hogy alakul.

Írod ezt mert állítólag
lerí rólad

hogy be vagy ojtva
és nem vagy betojva

írod ezt mert mivel
most mind ilyesmiket mivel

írod de ha mosolyra áll is a száj
ay, but to die

and go we know not where
to lie in cold obstruction and to rot.

Pintér Gábor

Cím nélkül, 2022

olaj, vászon, 170 × 200 cm

(fotó: Wertán Botond)

Végtelen baleset

Interjú Pintér Gábor festőművésszel

VERESS DÁNIEL

A graffitis szubkultúra és az Illatos úti iparművészeti szakközépiskola porcelánfestő műhelye volt az a két vizuális világ, amit először megismertél belülről. Sokan jártak fújni az iskolából? Benne volt a folyosó levegőjében, hogy graffitizni kell?

PINTÉR GÁBOR

Fene tudja. Voltunk páran, akiket érdekelt. De ez a két vizuális világ tényleg furcsán összefonódott nálam akkoriban.

Látható még valahol olyan tag, amit húsz éve fújtál fel?

Ezek nagyon régen történtek. Egy-két rajz sokáig fenn volt, de a folyamatos takarítgatás mellett volt egy nagyobb graffititávolító hullám is, akkor nagyjából mindezt lemostak, lefestettek.

Festménynek nevezzük ezt is, azt is, de gondolom, hogy radikálisan más festékszóróval fémre vagy falra fújni, mint porcelánra festeni.

Teljesen, persze. Amikor porcelánt festesz, akkor több fázisban dolgozol: alapozás, rajzolás, tónusozás, ezek mind külön történekek. Az egyes fázisok között égetni kell, és mindegyikhez egy kicsit más állagú festéket kell keverni. Utólag érdekes belegondolni, hogy a porcelánfestő ugyanúgy sok határozott mozdulattal dolgozik, mint én. Például a virágsziromhoz, a lepkeszárnyhoz, a falevélhez egy meghatározott, apró mozdulat tartozik: csavarod, pödröd, kötött szabályok szerint irányítod az ecsetet. Az Illatos úton a tananyag része volt ezeknek a fogásoknak a gyakorlása, amik végül úgy beépültek a festésetembe, hogy a mai napig alkalmazok hasonlóképpen előre megtervezett mozdulatokat.

Most milyen gyakran dolgozol porcelánnal? A portfóliódban csak egy kerámiát láttam.

Mert az egyszeri eset volt. Eredetileg egy koszos, műanyag mar-

monkannára ultramarinkék olajfestékkel felfestettem a Vándort, a híres Caspar David Friedrich-figurát. A galeristámnak, Deák Erikának megtetszett, és azt javasolta, hogy valamiféle nemesebb anyagból készült kannával megismételhetném ezt. Itt kapóra jött, hogy tanultam porcelánfestést, és sikerült kerítenem egy porcelános szakembert is, aki segített az öntőforma elkészítésében és az öntésben.

Az iparművészeti szakközépiskolából az iparművészeti egyetemre vezet az egyenesebb út. Hogy kerültél mégis a Képzőre, ráadásul festő szakra?

Érettségi után maradtam még két évre ólomüvegezni, üveget festeni, mert nem tudtam magammal mit kezdeni. Egyszer csak megjelent egy új rajztanár, aki kiszúrt, és látott a rajzaimban valamit. Rajzversenyekre addig is elvitt az iskola, mégis nagyon hirtelen jött, amikor tulajdonképpen közölte velem, hogy felvételizni fogok a Képzőre. Utasított, hogy kezdjek el festeni otthon. És akkor elkezdtem próbálkozni, kicsit graffitis-streetartos, nagyon naiv

képeket festettem. Olcsó zománccfestékkel, színezőpasztákkal, olcsó anyagokkal dolgoztam farostlemezekre, amiket a csavargások során talált, kidobott bútorokból rugdostam ki.

Porcelánnal tehát nem igazán foglalkoztál érettségi után. A graffitis évek rácsúsztak az egyetemi időkre?

Bőven.

Kettős életként élted meg? Tehát esetleg volt nappal egy életed a műteremben és este egy a bandával?

A graffiti egy életforma is. Amit nappal kitalálsz, este megcsinálsz. De ennek ellenére sem éreztem azt, hogy kétfelé szakadnék.

És a két vizuális világ között volt átjárás? Amikor olajjal dolgoztál vászonra, átvettél graffitis fogásokat? Vagy éppen fordítva?

Az soha nem jutott az eszembe, hogy festékszórót használjak egy festményhez. Valószínűleg azért, mert azt máshova kötöm: azzal a vasat kell kezelni. Viszont talán másodéves voltam, amikor már nem csak ezt meg amazt festettem, hanem tudatosabban kezd-

tem úgy festeni, hogy absztraháltam a látványt, és éppen azok felé az absztrakt formák felé indultam, amikkel a graffiti is dolgozik. Ebből lett egy kilapított, kicsit kubisztikus képi világ, amiből valamennyi megmaradt a mai napig a festményeimben. A haverok szokták kötni ehhez az időszakhoz a mostani képregényesebb figuráimat, de én már nem látom a kapcsolatot a kettő között.

A találkozásra készülve az utóbbi években készített festményeidet néztem többször végig, és két technikai eljárást tudtam azonosítani. Az egyik a fotóhasználat, a másik a narratíva- és kontextuskerülő, egyszóval szabad képszerkesztés. Mikor rögzültek ezek alapvetésként? Például már az egyetemen is festettél fotó alapján?

Negyedév környékén kezdtem el. Nem vezetett rá senki. Szükségszerű volt, és nem emlékszem arra, hogy ekkoriban jellemző lett volna a fotóhasználat az egyetemen. Említettem a korai kubisztikus képeket. Ezek főleg csendéletek voltak, onnan fordultam a fényképek felé. Sőt, az elején az a formavilág jellemezte a fotó után

készült festményeket is. Úgy rémlik, már akkor, az elején észrevettem, hogy ha fotó alapján festek így, erőteljesen absztrahálva a figurákat, akkor egészen más ötletek jutnak eszembe, mintha nekem kellene kitalálni a teljes látványt. Elégedetlen voltam azazal, ami az eszembe jutott. Ehhez képest gazdagabbnak éreztem azt a helyzetet, amikor már előttem van az alaplátvány, és gondolkodhatok azon, hogy festés közben konkrétan mit hogyan oldok meg.

Mindez lassan húsz éve történt. Azóta mindig ott volt egy-egy fotó előtted, amikor festettél?

2013 körül elbizonytalanodtam egy rövidebb időre. Talán kétségbe is estem. Elkezdett zavarni, hogy nem tudok fotó nélkül festeni olyat, amivel egyetértek, ami tetszik. Nem tudtam mit kezdeni a narratívával. „Mi lesz így velem?” És akkor próbálkoztam az elszakadással. Ma azt gondolom, hogy ha a legelején többet rajzoltam volna, akkor a fotóhasználatot kikerülhettem volna, de azóta beletrődtem abba, hogy nekem egy csomó dologhoz modellekre van szükségem. Egyébként is élvezem

ezt az eljárást, szeretek kész látvány után festeni. Ahogy mondtam is, egészen egyszerűen azért, mert ebben az esetben másképpen indul el egy látvány átírása.

Felfedezhető abban valamiféle szabályszerűség, hogy hány fotó segítségével készítesz el egy festményt? Montázsszerűek a képeim. Például itt van velünk szemben ez a festmény; az a címe, hogy 90-es évekbeli csajok galambokkal/Árnyékok és csúcspények. Ehhez a képhez legalább három-négy fotót használtam. A legfőbb oka, hogy így egyszerűbb volt, mint kiülni valahova galambokat rajzolni, vagy a küllemüket illető változatosságukon gondolkodni.

De a fotó csak egy dolog. Ott vannak a vázlatfüzeteim is, amelyek különbözőképpen absztrahált alakokkal, többalakos kompozíciók vázlataival, csendéletekkel, tájképekkel vannak tele. Azok többnyire mind festményekhez lejegyzett ötletek, vázlatok.

Hol keresed a fényképeket?

Régen a szemetesekbe dobott fotókra hagytakoztam, mert nem volt számítógépem. Mióta van,

azóta a nagy virtuális szeméttelen guberálok.

Csak úgy beleakadsz a képekbe, vagy azért kell keresni?

Kell keresni. Persze, ha konkrétan keresek modellt, akkor is feldob a Google meglepi fotókat, amelyek nem tartoznak sehogy sem oda, és ezek érdekesek. Van, hogy csak lementem, és aztán nem csinálok velük semmit; de az is előfordul, hogy végül egy új kép alkatrészei lesznek.

Amikor nekiállsz egy új festménynek, akkor valójában a számítógéphez ülsz le, és végignézed a lementett fotókat?

Előfordul. De általában a vázlatfüzeteimmel párhuzamosan pörgetem őket.

A galériád a honlapján úgy mutat be, mint aki azt a vizuális észjárást képviseli, „amikor önkényesen, akaratlanul jutnak eszünkbe dolgok mindenfajta kontextus vagy nagyobb narrativa nélkül, amikor látszólagos összefüggés nélkül vezet egyik kép a másikhoz.” Az előbb ezt neveztem szabad képszerkesztésnek, és az a benyomásom, hogy

Pintér Gábor

90-es évekbeli csajok galambokkal/Árnyékok és csúcsfények, 2022

olaj, vászon, 190 × 200 cm

(fotó: Wertán Botond)

a fotóhasználat mellett ez a szabadság a kulcs a képeid és főként az alkotómódszered megértéséhez. Mindig is így festettél?

Talán igen, diplomázás után már mindenképpen, azokat a rövidebb időszakokat leszámítva, amikor berezeltem valamitől. Az előbb mutattam neked egy festményt: teljesen absztrakt háttér, közepen a tigris „Werbung” felirattal, mögötte három idős ember áll, és van egy kicsi karácsonyfa mellettük az asztalon. Ahhoz a 2010-ben készített festményhez képest szerintem sokat nem változtak a képeim. Már ami a motívumválasztásaimat, habitusomat illeti.

Nagyon más reflexiók járnak a fejemben festés közben, mint bármikor máskor. Csak formákkal, színekkel, mozdulatokkal foglalkozom, és azzal, hogy miként épül fel a kép, hogy miként fogom a vásznon ábrázolni a modellt és a fejemben tovább képzett látványt. Ezenkívül kell egy pont, ahol nézőként belépsz a felületre, és végig kell vezetni a tekintetet, végül pedig el is kell onnan szabadulni. Csupa ilyen belsős cucc. A festészet szakmai nyelve, amit én különösen izgalmasnak találok.

Dacára a szabadságnak, dacára annak, hogy nem gondolkodsz sorozatokban, hanem csak önálló, autonóm módon felépített képekben, bizonyos motívumok azért vissza-visszatérnek a munkáidon: könyv, csontváz, gitár, cigaretta vagy a klasszikus avantgárd védjegyszerű geometrikus alakzat-együttesei. Ezek szimbolizálnak, jelentenek valamit? Vagy egyszerűen csak a kompozíció belső vizuális rendje követeli meg, hogy használd őket a képépítés során?

Igen, a képépítés eszközei, de jelentésük is van. Az előbb említetted, hogy kontextuskerülő lennék. Itt megcáfolnám ezt, hiszen ezek a tárgyak, szereplők mind valamilyen kontextusba helyezve működnek. A képen látott jelenségeknek általában valóban nem tudjuk a pontos helyét, idejét, a történelmi kontextusuk is bizonytalan – vagy pont ez utóbbi a leghomályosabb. De jelenleg nem is érdekel, hogy történelmi korhoz kössem az ábrázoltakat.

Nagyjából minden kép elindul a melankólia felé, és gyakran valami drámai, depresszív felé kezd el húzni. Hogy ez ne kerülhessen túlsúlyba, próbálok komikus ka-

raktereket is hozzáadni a festményekhez. Aki paródiát csinálhat belőle. Például komikus figura a zuhanyzó üdítőspohár vagy a borospoharakkal egy koponyában elbotló csontváz. A cigaretta már díszletelem. Amikor motívumokat keresek, az ugyanolyan dekázgatás, mint ami a színekkel is történik. Nagy hatással volt rám, ahogy a *Monty Python Repülő Cirkusza* játszik a hasonló villanásokkal.

A melankóliát én is érzem, amikor a képeiddel töltök időt. Részben az alakok testtartására, de nagyobb részt a hideg színekre, a néhol természetellenes lilás-zöldes árnyalatokra vezetném vissza.

2019-ben festettem egy kertrészletet benne egy ülő alakkal. Annak a rövid kis időszaknak a színvilágát igyekeztem rajta visszaadni, amikor elkezd esteledni. Még nincs sötét, minden egy kicsit kékes-lilás, mindennek olyan furcsa tónusa lesz. Nem is feltétlenül az ekkor érzékelhető színeket kerestem, hanem azokat az árnyalatokat, amelyek képesek megidézni az alkony hangulatát. Aztán valahogy beleragadtam. De szerintem annak is köze van ehhez,

hogy nem használok feketét, hanem más színek állandóan változó keverékével igyekszem helyettesíteni. Ez hol lilás, hol zöldes, kékes, ritkán barnás.

Egyébként festés közben egyáltalán nem vagyok melankolikus. A kihívás, hogy meg tudom-e csinálni azokat a megoldásokat, ötleteket, amiket kitalálok előre egy képhez, éberségben tart. Hogy működni fog-e egyáltalán a kép, azt mihamarabb látnom kell. Szembesülni akarok a munka során felmerülő váratlan problémákkal, amiken gellert kaphat az eredeti elképzelés. Dilemmákon, döntéseken keresztül próbálok eljutni „a végére”.

Az előbb csak futólag említetted, hogy a motivikusan visszatérő tárgyak a vizuális és a hangulatoldó szerepükön kívül jelentéssel is rendelkeznek. Miben áll ez a jelentés? Klasszikus értelemben vett szimbólumok?

A motívumok közül háromszögekből, körökből álló, leginkább szuprematistának nevezhető alakzatokról bonyolultabb beszélni, mint a többről, mert többféle funkciójuk lehet. Először vizuális

okok miatt kezdtem el használni őket képi poénokhoz. Aztán felismertem, hogy ezek állnak a legtávolabb a díszől és a legközelebb az absztrakció matematikai definíciójához. Ahhoz az absztrakcióhoz, ami egy mag megfogalmazására, egy esszencia visszaadására törekszik. Mivel rendszeresen a szükségét érzem annak, hogy ilyen minőségben fogalmazzak meg képi elemeket, ezért visszatérek hozzájuk.

Ehhez a képeket a gitárról és a cigarettáról könnyebb beszélnem, azok valamiféle romantikát akarnak felidézni.

És a könyvek? Csak itt, a műteremben látok több olyan vásznat, amire köteteket festettél. Például azt meg tudod mondani, hogy mi olvasható ezekben?

Ez nem fontos, egyszerűen csak könyvek. A kontextusuk fontosabb. Szemétként, valami haszontalanként jelenítem meg a könyveket: hol felkupaolva, hol szétdobálva vagy ülőalkalmatos-

ságként. A szuprematizmust idéző geometrikus kompozíciókból következtek. Különben elég későn vettem észre, de azóta sem változtattam azon, hogy hatalmas, túlságosan vastag könyveket festek. Legfeljebb lexikonok lehetnének.

Magadnak festesz? Valakinek festesz? Esetleg mindig másnak?

Részben persze a magam szóráskoztatására találok ki, amiket festek. De ugyanolyan fontosak a befogadók, hiszen a lényeg annak az elméjében történik, aki éppen nézi a képet. Legyen az akár a kép által okozott zavar vagy egy valahogy kapcsolódó emlék, vagy valami. Az én festézetem jelenleg arról szól, hogy mi történik odabent.

Az írásban továbbgondolt beszélgetésre 2022 augusztusában a művész Daróczi úti műtermében került sor. Pintér Gábor következő kiállítása októberben nyílik a Paksi Képtárban.

Pintér Gábor
Ádám és Júlia, 2022
olaj, vászon, 155 × 190 cm
(fotó: Weber Áron)

„pontatlan térélmény”

Mezei Gábor, száraztenger, Budapest, Kalligram, 2021

Egy város megtervezéséhez körültekintő és precíz mérnöki munka szükséges, olyan, amely figyelembe veszi a fizika szabályait, hogy ne omoljanak össze az épületek. A természet és egy város organikus rendszere bizonyos pontokon párhuzamba is kerülhet, ahogy például Antoni Gaudí felhasználta a fák törzs- és gallyszerkezetét a Sagrada Família belső boltívéhez, hogy a fizika határain belül legyen megvalósítható a kívánt karcsú hatás. A szerkezet megbonthatatlan és szükséges, de mégis mi történik akkor, ha a mérnöki tervek, a rajzok vonalai között valami képlékenyen szenzuális, érzékekkel megtestesíthető, befogadófüggő tapasztalás a kitöltő elem? A precíz tervezői munka és a percipiálás viszonylagosságának izgalmas disszonanciájában mennyire és hogyan ragadható meg a tér? Az én kivonásával, a hang leválasztásának kísérletével, a megszólítás önmagába visszatérő körével köze-

lebb jutunk a pontosabb térérzékeléshez, vagy pontatlan térélményt kapunk, amelyben az élet mint centrum rajzolja ki maga köré a területet, a teret és annak minden építményét? Mezei Gábor *száraztenger* című kötete többek között ezeket a kérdéseket is körüljárja.

Egy mérnök rajzaihoz hasonlóan terjed ki a befogadó köré a *száraztenger* tudatos kompozíciója. A nyelvi tér nemcsak az épületek és a tájak geometriai vázait használja visszatérően, hanem egy poétikai logikára kialakított fizika szabályait is lefekteti és alkalmazza a tér megtervezésében, hogy fenntartható legyen az épületek és a tájak egymásba érő rendszere: „a lejtő huzatos vonzásában / a levegő után kapkodva / mégis megakad a szemed / a hegy bordázataán, csak hogy a mágneses erőter / közelségében rögzüljön / átmeneti jelenléd” (*bükkszentkereszt*). Ebbe a térbe ragadnak bele az érzetek, amelyek darabosan tapad-

nak a geometrikus vonalak közé. A fragmentáltság az egység, a teljesség hiányát érzékelteti. A poétikailag következetes térképző perceptió a közvetlenül nem hozzáférhetőséget viszi színre a szem vagy a technikai médium, a kamera bevonásával, ahogy például a pókháló rátapad a kamera lencséjére („a lencsét beszötte a pók. a háttérben a móló kapkodó / fénypiszkai, a háló hirtelen szakaszai között a tó hártýaja. a légy szárnyának opálos színén a hasadások rendje, enyhe / kíméletlenség. képzelt roppanások, szilánkos üvegtest, elúszó foltok” [öt_tél]), vagy a pixeles képminőség, tehát az érzékszervek darabos felfogóképessége vagy a kamera technikai felosztottsága választja el a tér egységeit egymástól. Ehhez járul hozzá a központosás konvenciótörése is a mondatkezdő kisbetűkkel, pontok és vesszők szokatlan használatával, mintha a nyelvileg megformált érzetek egyenlősége és egyedülállósága, a kezdő- és zárójelek nélküli, határtalan kiterjedés hangsúlyozódna: a nyelvi tér még folytatható a látóhatáron túl is. A nyelvi rendszer konvencióit is feltörő, a kötetben egységesen tu-

datosan alkalmazott szintaktikai szerkezetek is illeszkednek a perceptív módszerhez, ahogy az érzetek nyelvi darabokra törnek. A kötet számos pontján összeér a szemantika és a poétikai-formai kivitelezés, akár csak a „nincs szintaxisa a hóesésnek. a szél, az ernyedő felszíni / feszültség pillanatnyi szünetei között, behavazza az ablakot” ([öt_tél]) sorokban, melyekben a nyelv működései összhangba kerülnek a szemcsés hóeséssel, az ablakon keresztüli látás meghatározójával, a közvetett hozzáférés ellehetetlenítőjével, a szintaxis megbontójával.

A lírai hang és a megszólított te körkörös egysége, az egyikből folyamatosan másikba fordulva építi fel a kötet a teret a megszólított te kerületében. Az önmegszólítás lehetséges módusában eldönthetlenné válik, hogy a hang teremti meg a teret vagy a te a hangot, és így a teret. Tehát nemcsak a megszólított jár a térben körbe-körbe, és percipiál saját forgástengelye körül, körvonalai határain belül, hanem a poétikai hanghasználat is körkörösösen oszcillál: „a levegőben a növények hűvös aromái. az / ipari por fátyla. halvány

jelenlét, körvo- / nalaid utcasar-
kokon, percenként pár kép.” (kiss_ józsef_u.) Vagy: „a város szélén kopnak az utak, / és mire az első ösvény megkezdődne a / talpad alatt, köréd épül a kerület.” (határ_ út) A te is része a városnak a sajátos geometriájával: „innen húznak tovább az út sugarai. vek- / torok cél nélkül, irányuk határozott. kilé- / ped vektoraid. átmérőd van, befogód, / szögfeszültséged” (kiss_ józsef_u.). Vonalával megte- remti az érzékelhető területet, de mindeközben az én hiányában és a tárgyias darabossággal, a kamera- tekintettel (amelyre a címek is ref- lektálnak, mintha számítógépen tárolható file-ok lennének, a tech- nikai látás, egy objektívvel felvett videó pixelei) az objektíválhatóság határait feszegeti a szubjektív per- cepcióval disszonanciában. Ez a paradoxon a kötet címében is fel- lelhető, akárcsak egy metapoétikai önreflexió, ahogy az én hiánya idézi elő a szárazságot, próbálja kivonni a víz mozduló jellegét, de ez az utóbbi mégis jelen van a te változékony szenzuális térérzéke- lésével.

A szárazságot pontosan annak az ének a hiánya idézi elő, amely

a távolban megszólított te-vel, a hanggal lenne kitölthető: „ki- ürült tenger, / a holttér hullámai. / száraz, kavicsos / séta a szem- fenéken, / magukra hagyott lépé- sek kórusa.” ([hat_este]) A te pozí- ciója állandóan jelen van, a vázba beragadó, oszcil- láló, vibráló, ten- gernyi érzet köré csoportosul, a te függvénye, a te körkörös látótá- volságában van jelen. Az emberi jelenlét is csekély, csupán néhány alak jelenik meg, de gyakran azok is eltűnnek a látókörből, mintha a szárazsághoz ez az embertelen- ség is hozzátartozna az én kivo- nása mellett. Az embertelen tér a megszólításban válhat élővé, csak úgy, ha van kihez beszélni, aki a nyelvi jeleket érzetekként fogja fel: a hang létrejöttének feltétele a te. Sajnos ez a tudatos kompozí- ció mégis megtörik, amikor az egyes szám első személy igei rag- ja („tudom”) bevonja az én jelenlé- tét a *napozórét* című darabban, így lokalizálja a hang forrását, és részben megfosztja azt autonó- miájától.

A kötet olvasása közben egyre érthetőbbé válik a te szerepe. Tulajdonképpen több ponton is egy magát mesterségesnek feltüntető materiális tér látványát viszi színre a kötet („a gipszszirmok peremén / lógó cérnaszálak mozdulatlanok”, „a szikkadt / folyómederben ébredsz, alattad / a festék lepatogzott darabjai között / megzörren a ritkás szél. fellélegzel” [rāncot vājni]), amelyet a megszólítás (vagyis a hang) és ezzel együtt a megszólított fokozatosan formál a taktilitással, a körlátással, a testi működéseken keresztüli hallással. Az alkotó beavatkozás legrepresentatívabb példája a [fényudvart keríteni]: „a liget felé / hajolsz, beszélsz tárgyairól, kezed / ügyében apró vésők, szegek, ollók / alig látsz. a szürke anyagot kettészeli / egy bádognapatak, a színhelyes hegyháton / lelassítod az eróziót. lejjebb földdel / telt öböl, hulláma- it igazítod. rögeit fested”. A versben a tér alakítása különböző eszközökkel a nyelvi kimondás, a beszéd metaforikájaként jelenik meg.

A kötet több versében is a te, a nyelv és a tér felcserélhetővé válnak, ahogy a te – gyakran explicit reflexióban megmutatkozó –

testi tapasztalatain keresztül az érzetek a nyelvben medializálódnak, valamint ahogy ez a nyelviség felépíti a teret: a nyelv teremtő és téralkotó szerepe hangsúlyozódik. A te-nek tulajdonított test a szenzualitással a térképződést folyamatosan verbalizálja, és ezzel a nyelvbe ülteti néhol ennek önreflexiójaként: „fehér lapot nyújt át. a fehér lapon / gyakran ismételt mondataid. sokszor jársz / itt, körbe-körbe pumpálja a levél a nedveit.” (liget_) Vagy: „a vénák némasága a falak ernyedő párhuzamosában. a nyelv / zsibbadtsága az első szó előtt”, „a fül légüres járataiban megköt a szemcsés fekete- ség, / tömegét hallod az érzékek oldódó határain. területeik / mélyszerkezetében, az undor pillérei és az élvezet boltívei / között felnevezsz valahol, zúg a vér” ([légüres_reggel]). Arra többször is utal a kötet explicit módon, hogy a nyelv nyújtja a vázat és a kitöltést is a térhez. A jelentés- képződés során tapad be az építő- anyag a vázba. A soráthajlások és a sorvégek is jól prezentálják, hogy a többféle értelmezhetőség hogyan képez kohéziót a sorok között. A kötetzáró versben, a [ma-

gad elhallgatni] soraiban eldönthetetlené válik, hogy a nyelv szervként vagy meg nem szólaltatott beszédként van jelen a szájpadráson, vagy ugyanitt bizonytalan, hogy a torok vákuuma vagy pedig az égbolt reped végig: „száraz szájpadrásodon béna nyelv. / torkodban vákuum, végigreped, / de nem rezonál az átlátszó égbolt. / elérsz a hanghátárig.” A geometrikus hálózat a térben és az azzal párhuzamba kerülő biológiai organikusságú testekben folyamatosan hallható hangokat tárol, amelyek a nyelven

keresztül válnak megszólaltathatóvá, ahogy a csend is a hangadás negatívjaként van jelen a nyelv elmentékeként az üres versekben (ezt jelölhetik az üres oldalak a szokatlan címadással, amely a csendet fejezi ki, és háromszor is ismétlődik a kötetben: [_]), hogy kontúrozza a lírai tér létét és megszólaltathatóságát. A csend reflektál a kötet (terének) láthatáron túli távlataira, ahogy a mérnöki rajzok stabil vonalai közé befogadótól függően beletapadnak a líra alkalmi mozgásában változó érzetek, az interpretációs lehetőségek.

Ágoston Enikő Anna

Az arctalan restaurátor dalai

Kustos Júlia, Hullámtörő, Budapest, Jelenkor, 2022

Kustos Júlia debütáló verseskötetének lírai alanya egy arctalan, névtelen, szorgos restaurátor. A legtöbbször nem tudjuk pontosan, hogy mit restaurál, de jó szakemberhez hűen egyszerre mediál korok, kultúrák, emberek között, írja bele magát (alig észrevehetően) az általa javított alkotá-

sokba, szenved a közvettség következményeit, ugyanakkor élvez a hozzáférhetetlenség által teremtődő lehetőségeket is.

A kötet restaurátora nélkül aligha szólalhatna meg a történelem és a régi korok művészete olyan érzékenyen és rétegetezten, ahogyan az a *Hullámtörő*ben meg-

történik. A restaurátor az, aki felszentelt szemével megláthatja, lélegeztetheti a múltat, a letűnt korok műveit. Arcot adhat nekik, párbeszédbe léphet velük, történetet rajzolhat köréjük. Legfontosabb tulajdonsága talán a tanultsága és a tudás birtoklása. Számos versben beszámol az aprólékos tanulás mikéntjéről, a mesterré válásról vagy éppen a közben elsajátított szentenciákról: „de én elsőrendű tippet kaptam kezdőként: / kezedre áll majd mindenféle játék, / ha a lábad előtt fekvőt meztelennek hiszed. / Mert ha eleget mondod, elhiszi ő is.” – mondja A *lámpalázás versében*. Az ismeretlen mester művében a Wilton-diptichon névtelen mesterét pedig így skicceli fel: „Hány tíz évig tanultam a valóságot felfogni. / És ebből hány tucat órát porítottak gyom- / növényt és drágakövet. A tojásszakot fel ne / hozd nekem! Mindig csak kobaltot bányászni / körmeim alól”. Illetve: „Halott vagyok, álsruhás, ismeretlen mester, / az utókor semmit sem tehet. Richárdot / öcsémről mintázom, Jézust halott fiamról, / és a képen arannyal díszített szarvval / ott leszek én is.” Övé a tanulás által a szólás és a megszólaltatás priviligiuma. Így tud terek és idők kö-

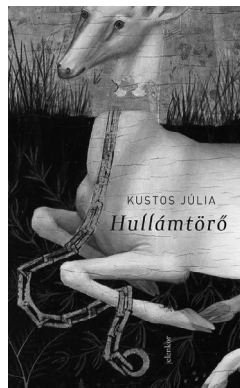
zött cikázni, bravúrosan megidézni mitikus alakokat, vallási hagyományokat, művészeti alkotásokat.

Felelősségével tisztában van, így a más, szólni nem képesek helyett is beszél. Például beemel olyan női alakokat, akiknek megadatott a szólás lehetősége (Oféliát, Psychét, Kirtimukhát stb.) vagy éppen a cselédsorból kikerült, nyolcvanéves Róának ad hangot (*Róza dala*), aki persze az elmúlt pár száz év bármely cselédje lehetne. Nem kizárólag a múlt hangtalanjai érdeklik. A *Minszk, utazás* című versben így idézi meg az autoriter államok szenvedő polgárait: „Pedig a diktátor hozzád közel áll, nem kerüli / a tekinteted, az utcán sok helyről óvva néz, az áfakulcs a szájából / zenél, az építkezésen a vendégmunkások füttyével az orvosi rendelőig / elkísér. Még félelmed a mellráktól is belőle ered.” Az *Egyformán* szeretben pedig a lengyel abortusztvény apropóján emel hangot a lengyel nők helyett: „Tegyük fel, a hitét kiölték. Tegyük fel: min- / dennap újra kell kezdeni. Atyám, az ilyennek szívét az úrhoz / ki emeli? A billog hova süljön egy olyan nőre, / ki mikor egyedül áll, sudár platán, / csak fényre vágyik, és vízre.”

Amennyire fontos attribútuma a tudás, annyira fontos a nem tudás is. Az olvasó számára a legtöbb versben rejtve maradnak nemcsak az apró részletek, de a tiszta hozzáféréshez (ha van ilyen) feltétlenül szükséges alapvetések is. Milyen udvarba teszünk látogatást a *Látogatás az udvarban* című versben? Ki, hol, mit és miért gyűjtött fel a *Gyűjtogatás* címűben? Legerősebben talán mégis a *Név nélkül* / *Bildung* tematizálja a megismerés korlátait: „Valakinek van valakije. / Szörnyülködni kezdenek: / az a valaki, akinek már van / valakije, valaki másra úgy gondol, ahogy azt nem szabad.” Vajon megszülethet-e az ekfrázisz akkor, ha maga a műalkotás, amit megénekel és bemutat, már nem megismerhető? Jóllehet a restaurátor pontosan tudósítani képtelen, a múlt egy-egy szeletét mégis képes átélhetővé tenni. A múzeumraktári iktatókartont ugyan üresen hagyja, de a festmény egy-egy ecsetvonásába belefeledkezik, és addig énekel róla, míg az jelenlővé nem lesz. „Miért tagadja magát az emlékezet?” – indítja a *Kirtimukha öt kérdése* című verset. Talán ő maga a címben emlegetett hullámtörő: mint ahogyan a beláthatatlanul

nagy tengert megzabolázni kívánja a kis betondarab, úgy küzd a maga eszközeivel a restaurátor is a természet rendje ellen. Egy-egy fakuló vászon vagy csorba szobor még megmenthető, mindre azonban biztosan nincsen lehetőség. „Add meg az úszónak a tudatlanságot: / az emberi léptéket, mielőtt végtelen / vizeidbe fojtja önmagát. Félelmet, rajtkövet, / az uszoda klórszagát, hogy elfelejtse a bután/ tanult Odüsszeusz és felesleges vágyait” – mondja a léptékről a *Közelkép: Az úszó, ha elfárad* című versben.

A lírai beszélő legnagyobb örömét az arcok megmentésében leli. Ehhez programadó gondolatot az *Ismeretlen mester művében* fogalmaz meg: „és a nők, a nők, a nők sosem / akartak igazán, sosem akarták, hogy lássam / őket – mert tudták: az angyaltestből csak az arc / válhat halhatatlanná”. Az arcokban olyan többleterőt fedez fel, ami miatt az újrafestés kulcseleme kell hogy legyen a fej. Sőt, gyakran

az arcot sem egészében rekonstruálja, inkább ráközelít szájakra, nyelvekre, szemekre, innen fejti meg karakterét. Az *Alulírott Psyche* című versben például a szem kerül középpontba, és tágul egészen a világig: „Ma estétől zárva tartom / ajtómat, mert szeretném visszakapni / éjszakám és nappalom: a szemem világát / (ha tetszik: a világot)”. A *Róza dala* című versben pedig így mutatkozik be a szájon keresztül a főszereplő: „Nyelvemre az ételt nehézkesen adják, / elkapom a kanalat, elharapom a szám. / A nevem Róza, azt mondják, és vannak/ dolgok, amikre, érzem, emlékezmem kéne.” A *Közelkép: Nyelv* című vers nyitánya így szól: „Kaviccsal nyelve alatt él, / egy régi kor szétrombolásakor találta. Előbb zsebében tartotta, majd a szájába dugta.”

Persze nem mindig az értelemadás a restaurátor feladata. Kustos Júlia kötete mint tárgy is esztétikus, a borítón lévő, a Wilton-díptichon külső oldalán lévő láncos állat persze szervesen kapcsolódik a kötethez (még in-

kább *Az ismeretlen mester műve* című vershez), de mindenekelőtt esztétikus is. Ugyanez igaz a versek képiségére. Leginkább az *Egyformán szeret* szövegének helyformája él a vizualitás erejével, de izgalmas például a *Minszk, utazás* vagy az *Ofélia, kérdezz!* és párverse, az *Ofélia, felelek* tördelése is. Mintha fokozott relevanciája lenne azoknál a verseknél a vizualitásnak, ahol a szövegben erős traumákról van szó. Nem csoda: a traumák és az értelem viszonya sokszor problematikus, ilyenkor a nem szemantikus jellemzők fokozottan figyelendők.

Aztán a restaurátor hátradől, marad a harminchárom vers. Nincsenek ciklusokra, nagyobb egységekre osztva, mégis párbeszédbe lépnek egymással. A pontosan felrajzolt szemek, szájak, nyelvek, a körjük szénnel nagyobb vonalakban felhordott Oféliák, Pügmaliónek és Pilátusok és a mindezek köré gyűlő szerencsés múltbéli vagy jelenkori asszonyok és férfiak, akiknek megadatott egy arctalan restaurátor tekintete.

Bobák Szilvia

A mítosz sikeres bukása

Borbély Szilárd, Bukolikájában. Időllek, Budapest, Jelenkor, 2022

Posztumusz kötetéről kritikát írni mindig összezavaró vállalkozás. Igaz ez akkor is, amikor olyan kötetet tart kezében az olvasó, melynek szövegeit, azok sorrendjét és koncepcióját maga a szerző állította össze, így az nagyobb mértékben tükrözi a szerzői szándékot, mint a pusztán hátramaradt versek összerendezésének esetében. Tudathasadásos és kifejezetten fájdalmas ugyanakkor még így is e feladat, hiszen – ahogy azt tragikus módon éppen a *Bukolikájában* nyitóverse (Gyászvers Szuromi Lajos halálára) fogalmazza meg – a beszédhelyzet feloldhatatlanul mindig egyirányú marad: a szerzőről és művéről tudunk beszélni, de hozzá már nem. És Borbély Szilárd utolsó verseskötete szinte minden sorában ezt tematizálja: a hiányt és annak ezer arcát, mely azonban ebben a szövegvilágban megállíthatatlanul mindig ide, ebbe a végső hiányba torkollik, az elbeszélhetetlen elbeszélésébe

fut bele. Ahogy az összeolvasható cikluscímek is sugallják, oda, „amikor / valaminek / vége”.

Persze amikor valaminek vége van, szükségszerűen valami el is kezdődhet, a hiány lehetőséget is rejthet magában; jelen esetben azt, hogy a szóban forgó kötetet egy egész, vitathatatlanul jelentős és minden pontján kidolgozott életműben, valamint a tágabb irodalomtörténeti kontextusban helyezük el. Különösképpen megalapozott ez előbbi a Borbély-életmű kapcsán, amely – akárcsak az egyes kötetetek – egy gondosan felépített, poétikájában, motívumvilágában, nyelvi és gondolati szerkezeteiben folytonosan építő, intratextuális utalásokban, belső és külső párbeszédekben gazdag szöveg univerzum: az életmű szálai mikro-és makroszinten szorosan fonódnak össze, elkerülve azonban a redundancia csapdáját: az ismétlések variatív módon rendeződnek el, ugyanannak a témának, motívumnak az újra-

írása újabb és újabb olvasati lehetőségeket nyit meg. Ebben a színes szövegekben varrja el az utolsó (vagy utolsó előtti) szálakat a *Bukolikájában* című kötet, mely – ahogy arra Krupp József mind a filológiai, mind a poétikai szálakat bravúrosan kézben tartó utószava is rámutat – szoros kapcsolatot ápol mind a *Nincstelének* című kisregénnyel, mind a *Halotti pompa* vagy *A Testhez* című verseskötetekkel és a mindegyik mű bázisát adó, tragikus életrajzi eseményeket feltáró *Egy gyilkosság mellékszálai* című művel is.

Felesleges lenne hosszan fejtegetnem ezeket a kapcsolatokat. Megteszi ezt az utószó, és megették már ezt egyéb, igen alapos kritikák (Margócsy István: *Nincstelen istenek*, <https://www.es.hu/cikk/2022-04-22/margocsy-istvan/nincstelen-istenek.html> és Fülöp Barnabás: *Dadogó istenek*, <https://litera.hu/magazin/kritika/dadogo-istenek.html>). Ehelyett röviden inkább arra koncentrálnék a kötettel kapcsolatban, ami ugyan nem merőben új a Borbély-életműben, de mégis a korábbi kötetektől való elkülönböződés alapját adja a *Bukolikájában* esetében: az

antikvitás mint meghatározó motívumkincs, vagy – ha úgy tesszük – asszociációs bázis jelenlétére, poétikai erejére és az ebben rejlő kihívásokra.

A kötetben az antikvitáshoz való kapcsolódás kétirányú: egyrészt a cím és az alcím (*Idyllek*) egy irodalmi műfaj és az ahhoz kapcsolódó gazdag hagyomány jelenlétét sugallja, másrészt – ahogy azt a fülszöveg is tematizálja – a *Nincstelének* történetvilágának lírai újraírását fel-felbukkanó mitológiai alakok bontják meg. A kötetet záró szerzői szinopszis tanúsága szerint a mítosz pedig jelen esetben nemcsak mint asszociációs bázis, de mint nyelv is szervezi ezt a szövegvilágot: arra ad lehetőséget, hogy felmutassa az egyéniben az általánost, hogy „kitágítsa a szöveg határait és megállítsa az időt” (114). Nehéz kérdés, hogy valóban megtörténik-e ez a kötetben, és ha igen, milyen értelemben, az viszont biztos, hogy a mítosz ilyen típusú felfogása egyrészt valóban visszaköti a kötetet a pásztoridill műfajához és annak irodalomtörténeti hagyományához, másrészt a Borbély-életmű elevenébe vág: való-

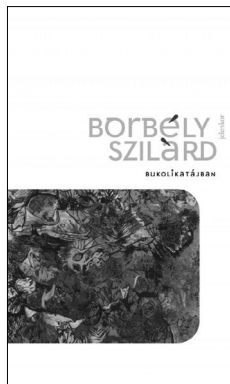

ság és költészet határainak kérdéseit teszi meg ugyanis ebben az értelemben tétjének a kötet, és mintha a vergiliusi eclogákból jól ismert életem és halálom felül-emelkedő költészet mítosza íródna újra ebben a kortárs szöveg-univerzumban.

Ugyanakkor ellentmondás feszül az önértelmező prózai színpopszis és a lírai világ között: a költeményekben olvasható történetek ugyanis radikálisan egyedi és idegenek, egy olyan szövegvilág félreismerhetetlen alkotóelemei, melyeknek biográfiai háttere elidegeníthetetlenül beszűremkedik az olvasás folyamatába. A töredezett lírai elbeszélések egyes szám első személyű megformáltsága és a retroaktív elbeszélői technika vagy a számtalan tájnyelvi kifejezés, egyedi szóalkotás csak erősítik ezt: még ha nem is ismeri az olvasó az életrajzi hátteret, mindenképpen egy olyan világba nyer betekintést, amely egyedi szabályrendszerével, működésmódjával, a hagyományos értelemben vett logikát, rációt vagy empátiát igénylő, de a legtöbb esetben mégis nélkülöző narratívájával a lehető legtávolabb

esik az „általánostól”. Így, ahogy idegenség hatja át a világot, annak egyes szereplőit, és a benne bolyongó olvasót, idegenek maradnak benne a mitológia fel-felbukkanó alakjai is, és ebben az idegenségben sok esetben elvesztik azokat a jegyeket, amelyek egyébként felismerhetőséget adnak a kulturális kódok szövevényes rendszerében.

Jó példa erre az „istenek” folytonos, repetitíven visszatérő, azonban teljességgel deszakrális jelenléte. A szó, a kód, amely a természetfelettit volna hivatott beemelni a szövegvilágba kiüresedik, az egyes költemények világán belül más és más referencia jelölőjévé válik: a társadalom (*Hermész, a tolvajiten*), a felnőttek (*Dionüszosz és a pucák*) vagy az öregek (*A Gráiiák ősz haja*), a falu lakói (*A paraszt Párkák, A tinószemű*) vagy a falun kívüli világ, akár a munkahelyi vezetők (*A Deukalion Termelő Szövetkezet*) megtestesí-

tőjeként az istenek épp csak anynyira és épp csak akkor irányítják ezt a világot, amikor kedvük tartja. A kódok kiüresedésével pedig a mitológiai világ, amely nyelvet és biztonságot volna hivatott biztosítani, összekavarodik, és pusztán asszociációs csomópontok mentén válik szervezőerővé. Így például a szövés-fonás motívuma, mely mindenekelőtt a párkákhoz volna köthető, sokkal hangsúlyosabbá válik az Ariadné alakjával dolgozó költeményben, ahol az egyedülálló, érzelem nélküli Adélka mint a vidék Ariadnéja a végzet asszonyai közé sorolódik be (*Ariadné öregkorában*). De a görög és római istenvilág megfeleltethetősége is felszámolódik a kötetben, Mercurius és Hermész mint két különböző jelölő uralja egy-egy vers szövegvilágát: míg előbbi a marhák világán keresztül válik a lírai univerzum szereplőjévé (*Merkúr a határba*), utóbbi esetében a tolvajlás kerül előtérbe (*Hermész, a tolvaj isten*): mintha az egyébként jól ismert ún. „görög-római mitológia” rendszerén belül nem ugyanazon isten magánmitológiájának részét képeznék ezek a történetfragmentumok, szoros

összefüggésben egymással. És ahogy elmosódik a határ ember és isten, úgy elmosódik a határ ember és állat között is: humanizált állatok és dehumanizált emberek lakják ezt a sajátos árkádiai tájat (pl. *Árkádiai legelő, alkonyi hajnal*). A határátlépések, a felforgatás azonban mindig a tragikum, a fájdalom lehetőségét hordozza magában: az istenné válni akaró ember, a paneltelep pincéjében ügyködő ezermester, „Dajdosz” (*Ikarosz a lakótelepen*) az alakváltó, de a valóságtól már elszakadt Próteusz (*Próteusz a pszichiátrián*) vagy az ismétlésbe ragadt, hanggá redukálódott Ekhó (*Ekhó a verandán*) tragédiáját.

Ennyiben tehát a kötet törekvése, mely az egyéni sors általánosba csatornázásán keresztül igyekszik enyhíteni a tragikumot, elbukik. De felmerül az a kérdés is, hogy vajon valóban sikerül-e felforgatni, a „vidék” világába oltani a mítoszt, és ezáltal egyszersmind lerombolni az antikvitás reneszánsz óta klasszicizált, átesztétizált felfogását. Fontos és bizonyos értelemben megdöbbentő hasonlóságokat felmutató párja a kötetnek Orbán Ottó 2002-es, *Ostrom-*

gyűrűben című kötetének *Tudósítás a kés alól* című ciklusa, amely szintén még a szerző által szerkesztett, de már posztumusz kötetként a halál témáját járja körül a görög mitológia alakjainak demitologizált felhasználásával. Miközben az Orbán Ottó-ciklusban a materialitásba rántott istenek végső soron mégiscsak egy olyan kulturális bázisként működnek, melynek nyomán a költészet mint szökevény mutatkozik meg a halállal szemben, addig a *Bukolikájában* isten-embereit a Szuromi Lajos halálára írt költemény két változata öleli körbe, amelyek a halál nyomán a test és így a hang megszűnésével a halálon felülemelkedő költészet mítoszát is lerombolják. Ez, a Borbély egész költészetét átható nyelvkritikai probléma pedig bizonyos értelemben mégiscsak visszaforgatja az antikvitás klasszicizáló felfogását a szövegtérbe, a kulturális összefüggésrendszer folytonosságától várt megváltás azonban nem érkezik el, és a szakralitás pusztán

a logikát nélkülöző, kiszámíthatatlan, kegyetlen világalkotás tekintetében válik szövegszervező erővé. És bár „belebukik” a vállalkozásba a kötet, a zárzó világossá teszi, hogy a szöveg tisztában van ezzel, amennyiben megfogalmazza annak predesztinált sikertelenségét: „a posztmitológiai nyelv összefonódik a mitológia lerombolására, eltörlésére, kiforgatására *mindhiába vállalkozó* irodalmias írásmódban” (114, kiemelés tőlem – K. A. E.). Ha pedig hagyjuk magunkat befolyásolni ez által az önértelmezés által, és a kötetet mint az elbeszélhetetlen elbeszélésének el nem beszéléseként, azaz a kultúra, a nyelv, a költészet bukásának színreviteleként olvassuk, a *Bukolikájában* nemcsak, hogy valóban méltó lezárása ennek a megkerülhetetlen jelentőségű költői életműnek, de méltó folytatása annak a vergiliusi 9. *Eclogában* megkezdett bukolikus hagyománynak, amely magának a költészetnek a határaitra kérdez rá, a bukolikus hagyomány felforgatására irányul.

Kerti Anna Emese

Pintér Gábor

Cím nélkül, 2021

olaj, vászon, 170 × 200 cm

E számunk szerzői

Ádám Szilamér (1997) író, tanár, *Budapest* • **Ágoston Enikő Anna** (1994) kritikus, doktorandusz (ELTE BTK), *Budapest* • **Bobák Szilvia** (1995) kritikus, újságíró, doktorandusz (ELTE BTK), *Budapest* • **Borsik Miklós** (1986) költő, szerkesztő, kötete: *Átoknaptár* (Jelenkor, 2020), *Budapest* • **Hartay Csaba** (1977) költő, író, legutóbbi kötete: *Joe és Jen csodálatos utazása a gyilkolás terhe alatt* (Scolar, 2022), *Szarvas* • **Kerti Anna Emese** (1998) egyetemi hallgató (ELTE BTK), *Budapest* • **Kőhegyi András** (2003) író, kritikus, *Budapest* • **Körtesi Márton** (1990) költő, műszaki szakszövegíró, *Budapest* • **Kukorelly Endre** (1951) író, költő, legutóbbi kötete: *Istenem, ne romolj* (Kalligram, 2021), *Budakalász–Szentistvántelep* • **Nagy Márta Júlia** (1982) költő, legutóbbi kötete: *Elígért lány* (Jelenkor, 2021), *Budapest* • **Pásztor Andrea** (1990) a Bakáts Téri Ének-zenei Általános Iskolában tanít, verset és prózát ír, *Budapest–Üllő* • **Pintér Gábor** (1983) festőművész, *Budapest* • **Stolcz Ádám** (1989) költő, legutóbbi kötete: *Transz* (2022, Apokrif–FISZ), *Párizs* • **Széles Natalja** (1984) író, *Budapest* • **Veress Dániel** (1988) szerkesztő (Apokrif), *Debrecen–Budapest*

ISSN 2060-3207

9 772060 320701

QUIET NIGHT

Ára: 500 Ft